

ספר המשפט בישראל כהלכתה

חלק א

(א) תוכן הספר ביאור מקיף על כל הנוגע בעניני דין תורות בישראל, עובדות מחרידות, זעקת שוד ושבר מדמעת העשוקים הנעשקים ע"י הבוררים אומנים הידועים לשמצה, הצרעת הממארת האוכלת בשר גידין ועצמות מגופו של הכלל ישראל להכות על קדקדם, לגלות פני הלוט של הצובעים לפרסם החנפים, וליתן סוף למעשיהם הרעים.

(ב) ליקוט משו"ת גדולי זמנינו מה שכתבו כגנות מעשה הבוררים האלו.

(ג) חיוב תוכחה ומחאה מש"ס זוה"ק ומדרשים.

(ד) קול קורא מדבר במעשה רבנים כדי"ח בעניני "שלום בית".

* * *

הו"ל בחמלת ה' עלי בזכות אבותי ורבותי הק' זי"ע

הק' שלום יודא גראס

רב דקהל "מגן שאול" ד"האלמין" ור"מ בישיבה וכולל "בית ישע"י
"מכון להוראה בשחיטות ובדיקות"

בעהמח"ס: אפייית המצות השלם (י' חלקים); גידולי יהודה (על הלכות ציצית); שו"ת זבחו זבחי צדק (על הלכות שו"ב); חינוך ישראל סבא (מדרוך לחינוך הבנים והבנות); מדרוך לצניעות; מזוהת שלום (על הל' מזוהה); מנוחת שלום (הדרכה לבשרות); מנחת יהודה, (על חומר איסור, חלב עכו"ם ו"סימלאק"); נפש ישע"י (על מאכלות אסורות, ה"ח); קדושת ישראל (על הלכות יחוד); וש"ס.

שנת תש"מ לפ"ק ברוקלין נוא יארק

**Institute for the Publication
of Jewish Books
and Material**

Under the Supervision of
Yeshiva and Kollel
Bais Yeshaya of Brooklyn, N.Y.

**Institute for the Study of the
Laws of Ritual Slaughter and Inspection.**

Under the Direction of Rabbi Sholem Yehuda Gross
of Holmin, author of numerous Seforim.

A TREASURE IN A JEWISH HOUSE

- Nefesh Yeshaye \$9.25
- Responsa Zivchei Tzedek \$4.50
- Minchas Yehuda \$5.00
- Oholei Yisroel—Dvar Moshe \$4.75
- Afias Hamatzos Hasholem, Vol. 1, 3 parts \$6.00
- Achilas Matzos B'Yisroel, Vol. 2, 7 parts \$6.00
- Achilas Hatarnegolim K'Halocho \$6.85
- Kedushas Yisroel \$5.00
- Zekan Yisroel Kehilchoso \$1.00
- Tzeniyus Yisroel Kehilchosa \$1.00
- Or Hatzeniyus B'Yisroel \$1.00
- Kol Yaakov \$1.00
- Mezuzas Yisroel Kehilchoso \$1.00
- The Halachos of Answering Amen \$1.00
- Postage Fee \$1.00

Total Sum _____

NAME _____

ADDRESS _____

COUNTRY _____

ZIP CODE _____

TELEPHONE _____

For more information write or contact:
Yeshiva and Kollel Bais Yeshaya
4711—12th Avenue, Brooklyn, N.Y. 11219
TEL. 436-8086

המשפט בישראל כהלכתו

פתיחת הספר.....

תשובה הרהגה"צ מדעברצין שליט"א..... כה-לנ

חיוב תוכחה ומחאה מש"ס זוה"ק ומדרשים..... לד-מונ

תשובת הרהגה"צ שליט"א מאונגוואר..... מג-מו

בידור הלכה בענין קאנטראקט, ודינא דמלכותא ועוד,..... מז-מח

קובץ קו"ק שנתפרסמו בתפוצות ישראל..... מח-נד

די טענות פון א רב געגען דעם היינטיגען שטייגער פון פירן די"ת..... נא

וריי געשריי איבער'ן מצב פון די"ת וועגן שלום בית..... נא-נב

קריאה ואזהרה..... נה-נו

מעלדונג וועגן גרינדונג פון וועד להגנה על משפטי ישראל..... נח-נט

כולעטין חודש ניסן תש"מ..... ס

קול קורא מגדולי הרבנים בענין גניבות וגזילות..... סא-סב

סג.....

* * *

התוכן:

— א —

דיני תורה בויליאמסבורג — הבוררים יש להם בתים ובשביל זה מעקלן
הדין לטובת הבעלי בתים

— ב —

הבוררים מוציאים הון תועפות מכל הרוצה לגרש, או אשה המבקשת
להתגרש, והתוצאה — שיושבים בעיגון וצער נורא אי אפשר לחרט על
הגליון — תחת אשר שקדו קדמונינו להתרת העיגון

— ג —

הבוררים פרצו באיסור שמועות בעל דין שלא בפני בעל דין חבירו

המשפט בישראל כהלכה

- ד -

הבורר עושה יד אחת עם בעל דינו - עיני ראו ולא זר

- ה -

גם מלהיות שליט תנח ידיך

- ו -

פתגם מרן רשכבה"ג מסאטמאר זצוק"ל - "נגד בוררים שפרנסתם מבוררות - אי אפשר ללחום"

- ז -

"בערופס - בורות" מי שיראת ה' נוגעת בלבבו מתרחק מזה כי אורבתם ליושר ואמת בשפל המצב - כך דיבר מרן רשכבה"ג מסאטמאר זצוק"ל

- ח -

אפילו דיין כשר ירא ושלם עם כל המעלות והמדות אם יש לו בית - יתרחק מלדון ריבות שוכר ומשכיר

- ט -

העצה הנכונה לדיין האוהב צדק לבטל גזילות הון רב לצורך גט

- י -

מעשה נבלה מאוד וקשה להאמין

- יא -

מעשה שאירע לפני המעיד כי תאוות רדיפת הממון של הבוררים עוברת כל גבול ומתוצאת בתים שלמים ערו עד היסוד

- יב -

הבוררים מרבים בישיבות כדי להרבות הונם מלבד העול הנורא שלוקחים הרבה יותר משכר בטלה

- יג -

אפילו מעניינים ואביונים ממש חוטפים פרוטתם הדלה האחרונה - וכל הבביות וצעקות ודמעות מהאומללים ללא יועיל

- יד -

גם רבני וייליאמסבורג השותקים לכל זה ובידם למחות הקולר תלוי בצווארון

ספר

המשפט בישראל כהלכתה

פתיחת הספר

מיט א קורצע צייט צוריק האבן מיר ארויס געגעבן א ספר (אכילת התרנגולים כהלכתה) ווי עס רעדט זיך וועגן שטעכן די עופות מיט נידלען, האט מען מיך מעורר געווען, אז אויף שטעכן טשיקן זענען מיר מעורר און קומען ארויס מיט א גאנץ ספר, און וועגן דעם דין תורה פראבלעם וואס שטעכט ווי מיט שפיזן נישט בלויז איינצעלנע מענטשן נאר דעם גאנצען כלל ישראל, אויף דעם טוט מען זיך באגענוגן מיט א מודעה אין די צייט וואס א ספר איז דער פאסענדער ארט, און א ספר איז דער ארט מעורר צו זיין וועגן די נישט קארעקטע דין-תורה'ס, מיר וועלן נישט מאריך זיין בחומר הדבר, קודם וועלען מיר נאר איבערגעבן די ווערטער פון דעם בארימטן גאון דער דעברעצינער רב אין די הקדמה צו זיין ספר באר משה חלק ה' בא"ד וז"ל:

(א) הנה בספרי ח"ד (בסוף הספר) כתבתי קונטרס מיוחד נגד הבוררים-אומנים וכמו שכתבתי שם שמראש ומעיקרא ידעתי שגורלי יהי קשה וכבד בגלל אלו הדברים, אבל יותר ממה שחשבתי עלה לי, לא יאומן כי יסופר, אבל דעת הציבור בעזרי"ת עמדי וזה חלקי מכל עמלי, וכל הצער ושברון לב כדי לעורר הציבור על הצרעת הממארת האוכל בשר גידין ועצמות מגופו של כלל ישראל וליתן סוף למעשיהם הרעים וגם בחלק זה כתבתי מרירות נגדם וגליתי כמה ענינים מבוהלים וגם בדרשתי בפני כל עם ועדה כשבת הגדול העל"ט פ' ויקרא שנה זו הרימותי קולי ואקרא בקול חוצב להבות אש נגד מחלה זו הגורם רעות רבות בכרם ה' צבאות כמאמר חז"ל כל פורעניות הבא על ישראל אינו אלא בשביל דיני ישראל (שבת קל"ט א') והי' לחרדת אלקים.

(ב) דרשתי זו נתפרסם בעזרי"ת בכמה מקומות ונתקבלה ברחבי הציבור כסבר פנים יפות. קצת מהרדיפות והמרירות העליתי על הכתב ואפרסמו עם ביאור רחב בספרי ח"ו. ומאז כמה וכמה משפחות פנו אלי להושיעם ולהצילם מצפורני ב"ד עם בוררים-אומנים שצרתם מתרבה יום ויום וגם אתמול צלצל על הטעלפאן משפחה אחת והגידו דברים נוראים מעשי נבלה שגרם להם אהבת ותאות כסף של אלו הבוררים, שמו שמים, וממש בכו שאעשה דבר מה להצילם כי באו מים עד נפש ממה שסובלים בגלל בנם שבשביל עוד ישיבה אחת בב"ד שמקבלים לערך שש מאות דאללאר מקלקלים אותו.

(ג) ולפני שבועיים באו אצלי אב ואם וכמעט נתעלפה האם מרוכ צערה וכעסה על מה שמעגנים ב"ד כזה את בתם זה חדשים וחדשים ואין מידם מציל,

המשפט בישראל כהלכתה

הכל בשביל שיקבלו עוד כסף בעד ישיבה אחרת. ורחמנא שזיב לן מענה בפיהם מליצה יפת מכוער שרחמנא אמרה, "משכור" את הדין תורה "וקחו להם" כסף הרבה, כדי בזיון וקצף. בגורל המשפחה האחרונה שגורלם נגע עד לבכי צילצחתי ג' פעמים אל רב אחד בויליאמסבורג — כי המשפחה אמרה שהבע"ד שכנגדם שיך לאותה קהלה — ולדאבוני לא געשה מאומה כקול קורא במדבר. ואינני רוצה חלילה לקטרג על עצמנו אבל חלילה וחלילה המאורעות הנוראות המשונים מאד מאד מי יודע אם לא מעשיהם הרעים גורמים והציבור כבר הורגלו ולא חלים ולא מרגישים שמצפון (בעהאלטן — ממקום טמון) תפתח הרע, וטהר לבנו לעבדך באמת.

(ד) מי יתן והלואי שדברי יהי' נשמעים והבוררים-אומנים בעצמן ונועצמן יעשו תשובה לחזור ממעשיהם כמה דאפשר לחזור וחזן מזה בעבירה שבין אדם לחבירו צריך שירצו את חבירם גם בדברים. והעיקר תלוי ביד הקהל.

(ה) ממש היום באו לפני סגל אנשים חשובים מאד, לערך שמנה חנוידים מהרבה סוגים, בשביל אברך אחד שזה כשנה שאיננו דר עם אשתו והולך מדווי אל דחי ואין איש שיצילו מכבלי אשתו הרעה, עשיתי בעזרה"ת יותר מידי כחי, והגם שמראש אני יודע שהצד האחר יזרקו בלסטראות וחיצים נגדי, לדעתי אסור לי לחוס על עצמי במקום פק"נ ממש של האברך. והי' ירחם על עמו שארית הפליטה במהרה, כי מי יודע מה יולד מכל זה אם הצבור לא יתעוררו טרם שחי' לא יהי' מאוחר.

(ו) ועוד הופעה לא טובה ומאד לא נעימה עינינו רואות לצערינו העמוקה שהרבה מהדור הצעיר, באחרית הימים, מקושרים עם כמה וכמה זיופים ואונאות, גניבות וגוילות בחשאה, והרבה מהם מצאו ונמצאים על דרכים עקלקלות שסופן באר שחת, צריך מאד להתבונן מי גורם וגרם כל אלה, שמא לומדים מעשיהם מהבוררים האומנים בק"ו אם הם רשאים אנו לא כ"ש, או חינוך עקום (בתמי" או המאכלים שאוכלים שאינם ברורים עפ"י הלכה מכח או"ה או מכח דיני חו"מ, עיין דברים נוראים בספה"ק מגיד תעלומה להגה"ק בעל בני יששכר זצוק"ל (ברכות דף ל"ב א' ד"ה בשביל כסף וזהב) בשם רבו הקדוש זצוק"ל איום ונורא. נא ונא בעלי אחריות להתעורר טרם יבא השמש ויעריב, והי' ירחם עלינו וישלח לנו משיחו הולך תמים ויגאלנו גאולה שלמה במהרה אביה"ר.

(עכ"ד שו"ת באר משה בח"ה)

(ז) כ"יהודה ועוד לקרא" ווילן מיר זאגן אז אויך מיר זענען עדות אויף דעם און קענען דאס פאקטיש באשטעטיגן, ווי מיר ציטירן דא.

(ח) ליינענדיג די ווערטער פון דעברעצינער רב שליט"א האט אונז ארום גענומען א ציטער, און מיר האבן זיך געפרעגט אם בארוים נפלה שלהבת, אויב אזא ריז ווי דער דעברעצינער רב האבן די עזי פנים שבוודר נישט געשאנדעוועט און

טעראריזירט און געברענגט האטש כוונתו איז לשי"ש מה יעשו איזובי קיר? אויב אזא פראמינאנטער און געאכטער רב ווי דער מחבר פון די בארימטע ספרים באר משה ווערט פאר אויספירן זיין רבנישע פליכט און מערר זיין אויף אזא שרעקליכע פירצה ווי די נישט ריכטיגע פסקים, פון אזוי גערופענע דין-תורה פירער אזוי גרוזאם טעראריזירט, א זאך וואס איז קיינמאל נישט געווען ביי איזן. איז דאך קלאר אז מיר האבן דא צו טאן מיט מענטשען פארשטעלט אין חסידישע מיט רבנישע לבושים צו קענען באשווינדלען און בארויבן אלע שיכטען ארעם ווי רייך.

(ט) די ערשטע זאך לערנען זיי אויס ווי צו טענה'ען טענות שקר, (וואס פארשטייט זיך איז אן איסור גמור און ווער עס געוויינט א דין תורה מיט א טעות שקר איז ער א גזלן). ווען דאס גיט זיך נישט איין פארדרייען זיי די טענות פון דעם אנדערן צד און זאגן אים אומפארשעמט אזוי האסטו געטע'נעט און יענער קען שרייען חי וקים אז ער האט נישט גע'טענה'ט, ווען דאס איז נאך נישט גענוג און דער צד שכנגד ווייסט קלאר די הלכה פארדרייען זיי דעם פשט און זענען מגלה פנים בתורה שלא כהלכה, ווען דאס איז נישט גענוג גיבן זיי ארויס דעם פסק לטובת זייער צד אומפארשעמט אפי' מען קען אויפווייזן שווארץ אויף ווייס אנדערש.

(י) ווען דאס פאסירט ביי א געווענליכע ד"ת ווי קיין צד האט נישט קיין באזונדערן אינטערעס דינען זיי זייערע אינטערעסן אויף פאלגענדן אופן, מען פראבירט אויסציען די זיצונגען ווי ווייט מעגליך כדי אזוי ארום וואס מער געלט ארויסציען, און ביי דעם נעמען זיי זיך נישט די מי אויסצוהערן די טענות פינקטליך ווי עס פאדערט דער דין נאר פון אויבערפלעכליך ווי עס זאגן עדות צענדליגער בעלי בתים אז ווען זיי האבן ביי די ענד פון די טענות פראבירט איבעררעדן יעדער מיט זייער בורר דעם ענין, האבן זיי זיך איבערצייגט אז זיי ווייסן נישט וואס טוט זיך מיט זיי, (און מען האט אונז איבערגעגעבן אז צוויי בעלי דינים האבן געזען וואס טוט זיך האבן זיי פארשטאנען אז ביי די אומשטענדן קען קיין פסק אמת נישט ארויסקומען, האבן זיי געשלאסן שלום צווישן זיך און איבערגעלאזט די דינים און אנטלאפן און זיך אויסגעגליכן צווישן זיך).

(יא) דאן ביים ענד פון די טענות זעצן זיי זיך אוועק און קלאפן צוזאמען עפעס א פשרה אן הענט און אן א פיס און גיבן ארויס א פסק און ערלעדיגט, כפרט אז אין מיטן קומט אן א קאל פון אן אנדערע ד"ת ווי מען קען מאכן מער געלט, דאן לאזן זיי נישט קומען צום ווארט מער, און גיבן א פסק'ן אפ שנעל וואס עס קומט זיי אויף די צונג, און ווייטער געגאנגען, ווי עס האט אונז איבערגעגעבן א יונגערמאן א ת"ח א בעל הוראה און אליין א רב, אז אין מיטן די ד"ת האבן צוויי פון די בוררים גערעדט וועגן דעם וואס זיי ביידע דארפן זיך איילן צו איין אנדערע די"ת, און מען דארף זען צו ענדיגן.

המשפט בישראל כהלכתה

(ב) עס האט פאסירט ביי א דין תורה אז עס איז אים צוגעשטעלט געווארן א חשבון פון 12 טויזנט דאלער וואס איינער האט געדארפט באצאלן לויט די טענה פון זיין בעל דין, און ער האט געזאגט אז דער חשבון איז נישט קיין ריכטיגער, ווארום דער סך הכל פון 12 טויזנט איז צוזאמען געשטעלט פון אסאך קליינע חשבונוט און בילס, דעריבער מוז ער באטראכטן יעדן ביל באזונדער און די וועלכע ער האלט פאר נישט ריכטיג וועט ער פארלייגן די דיינים ערקלערנדיג פארוואס ער דענקט אז זיי זענען נישט ריכטיג, ווען זיי האבן דאס געהערט האט זיין אייגענער בורר געשריגן צו אים וואס? ווי לאנג נאך וועט איר נאך פארשלעפן די דין תורה, מיר קענען שוין נישט זיצן מער, און ווענדעט זיך צום "שליש" פארזיצער וועלכער האט נאך דעם טיטל רבי אויך, איר ווילט נאך אריינגיין אין דעטאלן (פרטים) וועגן די 12 טויזנט דאלער? מאכט דער שלישי מיטן קאפ ניין, איז ביי דעם גיט דער בורר א קלאפ אין טיש, איר מוזט מסכים זיין צום חשבון, אזוי ווי ער גייט און שטייט

שומו שמים! חז"ל זאגן און אזוי ווערט געפסק'נט אין שו"ע אז ווען עס קומט פאר א דין פון א פרוטה זאל ער דאס באטראכטן מיט דעם זעלבן הארבקייט ווי אסאך געלט, כ"ש ווען עס האנדלט זיך וועגן א קאלאסאלע סומע פון 12 טויזנט, און נאך ביי אן ארעמאן א מטופל און א ת"ח, די רציחה דערפון איז דאך שרעקליך ווי קען מען זיין אזוי פארשטיינערט און קאלט-בלוטיג.

(ג) און דאס איז נאך נישט אלץ, מיר וועלן דא ציטירן נאך שוידערליכע מעשים תעוועים פון די אזויגערופענען רבנים, און דאס אלעס טוען זיי אומפארשעמט און קאלט-בלוטיג, וויסנדיג אז אלץ וועט פארדעקט ווערן מיט דעם רבנישן מאנטעל אונטער וועלכע זיי פארמאסקירן זיך, ווארום ווער וועט דאס גלייבן א בעל דין קעגן א רב, דעריבער ווייסן זיי אז זיי האבן נישט וואס מורא צו האבן, אבער ווי שטייט סוף גנב לחלי' איז געגען זיי ארויסגעטראטען א רב: דאך זיין קומען אין בארירונג מיט זיי און איבערצייגנדיג זיך איבער זייערע מעשים תעוועים איז ער שארף ארויסגעטראטן און אן עפנטליכע דרשה, און אין געגען זאץ צו אנדערע רבנים וואס נעמען אן א פיל מויל מיט שווייגעניש, איז דער דעברעצינער ארויס קעגן זיי מיט א שטורמישן אנגריף, האט דאס דאך זיי נישט געשמעקט וויסנדיג אז א רב וועט די וועלט יא גלייבן כפרט אזא בארימטן פוטק און פערזענליכקייט וואס עס שטעלט מיט זיך פאר דער דעברעצינער רב שליט"א, האבן זיי געזען אז די זאך טויג נישט, האבן זיי באוויזן זייער אמת'דיגן פרצוף און גענומען זיך צו געגנסטענדישע מעטאדן טעראר א.ד.ג. כדי אנצווארפן א שרעק אויף אים, ער זאל שווייגן און זיי לאזן אנגיין מיט זייערע מעשים תעוועים, און ווי ער ער שרייבן אליין אין דעם צוטאט וואס מיר האבן גאר וואס געברענגט, און ווי ער שרייבט מער אויספירליך אין זיין ספר באר משה ח"ה סי' ק"ע וועלכען מיר ציטירן ווי פאלגנד:

יד) ומכאן אתה דן על הבוררים הצבועים [בערופס — בוררים, אומנים-בוררים] המלמדים בעל דינם לומר שקר וכזב בדין תורה כדי שיזכו [ר"ל יתחייב] בדין, ויקבלו שכרם משלם ויתפרסם שם הטוב [הרע] שהבורר אותו הוא יוצא זכאי [חייב], וזה ממש היפך דברי רב (סנהדרין ז' ב') דרב כי היה אתי לבי דינא אמר הכי ברעות נפשיה לקטלא נפיק (לישא עליו חטא, ועל עצמו היה אומר) וצבי ביתיה לית הוא עביד (צרכי ביתו אינו עושה כאן) ולואי שתהא ביאה כציאה (שאחזור לביתי כיציאה שיצאתי מביתי בלא חטא, שלא אטעה ואענש), ובודאי אלו בוררים הרעים מקבלים החטא ברעות נפשם בשביל צרכי ביתם העושים כאן כי הרבה משתכרים כאן וריקן מביתם אזלין אבל מלאים לביתם עיילים. אוי לאותה בושא ואוי לאותה כלימה אוי לעינים שכך רואין ואוי לאזנים שכך שומעים. והעולה על כולנה שהטעאר גדול כל כך שהכל שותקים ואין פוצה פה ומצנפץ, כי יראים לנפשם שיגרו בהם הכלבים הרעים והחיות טורפות בחצות לילה הפייערלעשער (אנשי המכבה האש) יגיעו, וכו' וכו' די בזיון וקצף. אלו דברינו הם דברים אמיתיים וידועים לכל, הדרים בברוקלין, אבל מי שירא ויקרא אותם במקום אחר יאחזו בראשו אפשר שבברוקלין במקום שאדמוריים ורבנים מובהקים שיחי' דרים יהי' נעשה כיוצ"ב, עיר צדק ילין בה ועתה מרצחים במלוא מובן המילים. אבל אוי ואהה !!! לדאבון נפשינו ולצערינו הגדול הכל אמת ואין מושיע כי אין מידם מציל. ומכאן אתה דן שעד כמה צריכים הבוררים-האומנים (בערופס-בוררים) לעשות תשובה על כל דיבור ודיבור של נטיח הדין כדי לזכות [לחייב] את הבעל דין שלו שבחר בו לרע, כעל הו"ל, השם שזיב לן ממעשיהם הרע, והרע שגורמים במעשיהם לכל העולם כולו, ומכריעים העולם לכף חובה. דהלא אלף תודות צריך המתחייב להודות לה' שניצל מגזל כמו שפרש"י (סנהדרין ז' א' ו"ה ליזמר וליזל) הואיל ודין אמת דנו לא הפסיד כלום, אלא גזילה הוציאו מידו, וליך ליזמר וליזל.

טו) אשרי מי שאינו מקבל להיות כורך בדין תורה רק להיות חבר לבו"צ נוטראלי שלא בחרו הצדדים גם באחד מהם, ואוי לו להבוררים-האומנים שעתידין ליתן דין וחשבון על הרע שעשו וגרמו. ועיין בתו"ח (סנהדרין ק"א א') מימרא דד' כתות אין מקבלות פני שכינה שכי' דהמוציא לשם הרע כמושו"ל דמי, דברית הלשון וברית המעור זה לעומת זה הן כמ"ש בס"י, וזשה"כ אל תתן את פיך לחטוא את בשרך. ועיין זהר חדש שה"ש ס"א א' בשרך דא בשר קודש. ועיין זהר ויחי דמושו"ל לא חמי אפי שכינתא עיי"ש.

חודש מרחשון תש"ל לפ"ק פה ברוקלין יצ"ו.

משה שטערן

המשפט בישראל כהלכתה

(טז) עו"ש באותה התשובה בשולי הגליון ובימים האחרונים נשמעו שמועות מבוהלות (ואח"כ נתברר אצלי, לצערי הגדול, ע"י דין תורה שהיה אצלי מתוך תעודות בלא צל ספק ולדאבונו כמעט יותר ממה שנשמע הוא האמת האמיתית) שיש בורר שאבד הון רב מאות אלפים דאללאר בעיסקא ביש בורר אחר אבד מאה וכ"ה אלפים ובורר שלישי אבד מאה אלפים. והדבר פשוט שבממון כאלו אין ברכה רוח והבל ישאם, וה"ע על שארית ישראל שלא יפלו במצודת בוררים בעלי אומנים שמעוררים דין למטה ולמעלה. ואלמלא היו שותקים אלו הבוררים אפשר שהייתי שותק ג"כ אבל דוקא רוצים לישא דגל התורה בראש כל חיצות, ועל זה אסור לשתוק, וכל השותק עונו ישא וכל פרעניות שכאה לעולם לא באה אלא בשביל דייני ישראל אלו (שבת קל"ט א'), עכ"ל.

(יז) פאר דעם ליינער וועלן די אלע זאכן אויסקומען ווי אומגלויכליך און וועט שטוינען ווי איז געמאלט אז רבנים זאלן אומשטאנד זיין אויף אזעלכע מעשים תעתועים, אבער הערנדיג פון אזא פערזענליכקייט ווי דער דעברעצינער רב קען קיין צווייפל מער נישט זיין אז דאס איז די ווירקליכקייט, און דערבער געפונען מיר פאר נויטיג צו ווארענען די ברייטע עפענטליכקייט זיך צו היטן ווי ווייט מעגליך נישט אריינצופאלן אין זייער נעץ, נישט צו גיין צו זיי צו א דיי"ת און זיי נישט נעמען אלס בוררים און אפ"י נישט אלס טוענים ווארום מיט דעם זענט איר מסייע ידי עובדי עבירה, און זיך גיט נאכפרעגן איידער מען גייט צו דין תורה צו וועמען צו גיין.

(יח) נאך אונזער עפנטליכן ארויסטריט איבער די טעמע פון דעם ביטערן מצב פון שלום בית דין תורה'ס, איז דער אפקלאנג געווען א מעכטיגע, מיו האבן באקומען פילע טעלעפאגען און דאנק'ס בריוון און באזונדערס פון די רבנישע קרייזן, איינפלוסרייכע רבנישע פערזענליכקייטן האבן זיך געווענדעט צו אונז און אונז געמוטיגט ווייטער אנצוגיין מיט אונזער ארבעט און האבן אונז איבערגעגעבן שטוינענדע פאקטן פון וואס עס טוט זיך אפ ביי די דין תורה'ס, און מיר מוזן צוגעבן אז הגם מיר האבן שוין פיל געהערט, האבן מיר זיך אבער נישט פארגעשטעלט אז דער מצב איז אזוי כאאטיש ווי די רבנים האבן אונז איבערגעגעבן און מיר מוזן צוגעבן אז מיר זענען געווארן שאקירט הערנדיג פון יעדן באזונטער איבערגעבענדיג איינצלעהייטן איבער דעם טראגישן מצב אויף דעם דיי"ת פעלד, הערנדיג ווי נידעריג געפאלן עס זענען אזעלכע וואס ווערן גערופן מיט דעם נאמען רבנים.

(ט) איבערצוגעבן אלע איינצלעהייטן וואלטן מיר געדארפט אפשרייבן א גאנצן חיבור, מיר וועלן זיך רא באגענוגן מיט ארויסברענגען נאר א פאר פאקטן, וואס דאס וועט געבן א בילד און באווייזן דעם ווירקליכקייט פון דעם טרויריגן מצב.

(כ) עס איז אונז איבערגעגבן געווארן פון די אויבנדערמאנטע רוננישע פערזענליכקייטן וועלכע האבן גערעדט מיט גרויס הארץ-ווייטאג איבער דעם צוגאנג פון געוויסע רבנים צו דין תורה'ס ווי צב"ש:

(א) עס איז דא רבנים ווען מען ווענדעט זיך צו זיי וועגן א דין תורה האבן זיי באלד גרייט א פרייז ליסט.

פון \$ 500 און העכער, פאר \$ 500 וועל איך זיך משתדל זיין דאס צו טאן, זאגט אים דער בעה"ב איך דארף איר זאלט מיר דאס און דאס צוזאגן, זאגט אים דער בורר, דאס וואס איר פארלאנגט דארף קאסטן \$ 1.000 (און דאס נאך אלץ פאר די די"ת, און דאס פארשטייט זיך איז חוץ דעם פסק-געלט, נאר א שוחד איינזאבע בעפאר די די"ת).

גייט דער בעה"ב צו אן אנדערן בורר וועלכער זאגט אים צו דאס זעלבע פאר א שוחד איינזאבע פון \$ 500.

(ב) ווידער האט מען אונז איבערגעבן פון בוררים וועלכע לערנען אויס זייערע בעלי דינים פאלשע שווינדלערישע טריק אויסצושווינדלען געלט ווי עס איז געווען א מעשה ווי 2 בעלי בתים האבן זיך צוקריגט, און פארלויף פון קריגעריי האט איינער דעם אנדערן דערלאנגט א פאטש, און ווען עס איז געקומען צו די"ת האט דער געשלאגענער אויף די עצה פון זיין בורר אונטערגעקריפט א דאקטער וועלכער האט שריפטליך באשטעטיגט אז דער מוח מיט די אויער אפאראט זענען שטארק באשעדיגט געווארן פון דעם פאטש און אים געראטן צו מאנען 100 טויזנט דאלער !!! איז אפזינדיג א שעה צייט האבן זיי געוואלט שוין ענדיגן דעם זיצונג, און איינער פון די בוררים האט געזאגט מיט דעם לשון, דער ערשטער זיצונג איז פערטיג און יעדער זאל אראפלייגן א פעטן סכום, און געמאלדן אז ווייטערדיגע זיצונגען וועלן פארגעזעצט ווערן.

ווען דער שלישי וועלכער איז אן ערליכער רב האט געזען אז די צוויי בוררים ווילן בכוונה פארציען די די"ת כדי ארויסצוציען מער געלט, האט ער געלאזט רופן די 2 בעלי דינים צו זיך אין שטוב און אין משך פון א האלבע שעה האט ער צופרידן שטעלדיג געשטלט דעם סכסוך ווי אויך אנדעקענדיג אז די גאנצע מעשה מיט דעם מוח און הערן באשעדיגונג איז געווען נישט מער ווי א שווינדל פון דעם פיפיגן בורר, און דער געשלאגער האט איינגעווייליג פאר א סכום פון א פאר הונדערט דאלער מוחל צו זיין און סעטלען דעם גאנצן ענין.

ווען די בוררים זענען געוואר געווארן, האבן זיי באפאלן דעם רב מיט זידלערייען הלמאי ער האט זיי קליא געמאכט די ביזנעס, און דרויענדיג אים אז זיי וועלן מער נישט זיצן מיט אים ביי איין טיש.

המשפט בישראל כהלכתה

רבנים גיבן התירים צו גיין בערכאות, און איגנארירן הזמנות צו דיין וזורות
 כא) אויך האט מען אונז איבערגעגעבן פון שוידערליכע אומגליקס פאלן
 וואס די סארט שווינדלערישע די"ת ברענגען מיט זיך, מענטשן וועלכע זענען
 אוועקגעפאלן ביי דיין תורה'ס מיט טויטליכע הארץ-שלאגן, צוזעענדיג די
 שווינדערליכע הארץ-רייסענדע עוולות וועלכע ווערן באגאנגען מיט די הילף פון
 די כוררים.

(יעדער וואונדערט זיך און פרעגט "מה זאת עשה אלוקים לנו" וואס איז די
 אורזאך פון אזויפיל אומגליקן לידער רח"ל, וואס מיר הערן לעצטנס אזוי פיל די
 ירחם? — איז וואס איז זיך צו וואונדערן — ווען חכמינו ז"ל האבן אונז
 פארגעזעצט וואו עס שטייט אין מסכת שבת דף קל"ט: תניא רבי יוסי בן אלישע
 אומר אם ראית דור שצרות רבות באות עליו צא וברוק בדיני ישראל, שכל פורענות
 שבאה לעולם לא באה אלא בשביל דיני ישראל... ראשיה בשוחד ישפטו עיי"ש,
 לכן בגללכם ציון שדה חחרש וירושלים עיין תהיה והר הבית לבמות יער, (דרום פון
 אייערע זינד וועגן, וועט ציון צואקערט ווערן אזוי ווי א פעלד, און ירושלים ווען
 זיין צו הויפן ערד, און דער הר הבית וועט זיין גלייך צו די הויך פון דעם וואל"ה).

אויך זאגט די משנה אין אבות פ"ה: חרב בא לעולם על עווי הדין ועל עוות
 הדין, ועל המורים בתורה שלא כהלכה !!! יעצט רבותי !!! פון די גמרא זעען מיר
 קלאר ווער עס איז שולדיג אין די אלע אומגליקן אן א אויסנאם, דאס זענען די
 רבנים וועלכע פארקורמען דעם דיין און טראגן ארויס פאלשע פסקים).

און אלע ווענדן זיך צו אונז, און שרייען אז "כאו מים עד נפש" און רופן אונז
 אויפשטורעמען די עפנטליכקייט און נישט רוען ביז אט די איבלען און ווילדע
 געוואקסן וועלן אויסגעריסן ווערן פונים שורש, און וועלן אויפהערן שטעכן און
 פארדארבן אונזער וויינגארטן.

אויך האט מען אונז איבערגעגעבן א זאך וועלכע רופט ארויס גרויס
 אומריאונג, אז ערליכע יוגעלייט וואס זענען נישט לאנג אריין אין דעם די"ת
 פעלד צו זעענדיג ביי זייערע עלטערע קאלעגן אט אלע געמיינע שטיק ווערן זיי
 שנעל מיטגעשלעפט מיט דעם שטראם.

כב) עס איז דא רבנים וועלכע פארדרייען די טענות פון די בעלי דינים, ווי עס
 האט זיך לעצטנס געהערט פון א מעשה וואס צוויי פון די רבנים האבן געזאגט דעם
 בעל דיין אז זיי געבן ארויס א פסק דיין געבויעט אויף א טענה וואס ער האט
 געטענה'ט, ווען דער האט געענטפערט אז ער האט דאס קיינמאל נישט גע'טענה'ט
 האבן זיי אים געוויזן אז ביי זיי איז אזוי פארשריבן. דער בעל דיין אבער האט זיי
 אויפגעוויזן זייער פאלטשקייט אין פנים אריין. האט דער שלישי אים גוט
 אנגעשריגן זאגנדיג אז דער פסק כלייבט די זעלבע, שומו שמים !!! ווידער האט

פאסירט אזא מעשה אין איינעם פון די שטעטליך ארום נ"י עס איז אנגעגאנגען א שווערע דיי"ת איבער א מקוה בויען, ווען דער בורר פון איין צד האט געזען אז ער האלט שמאל האט ער געראטן זיין קליענט און געזאטג ווי פאלגט: איר מוזט אננעמען דראסטישע געוואלד'ס מיטלען נאר דאס וועט באאיינפלוסן די אנדערע 2 רבנים ארויסצוקומען לטובתכם, איר מוזט מסדר זיין אז די רבנים זאלן מורא באקומען אז דאס שטעטל וועט בלייבן אן א מקוה וועלן זיי במילא פסק'נען אז "איר" זאלט בויען די מקוה, דער בעל דין האט נישט לאנג געווארט און געטאן ווי זיין רב האט געהייסן און צובראכן די פלאמבינג פון די מקוה אזוי אז ווען זיי זענען געקומען צו די מקוה האבן זיי געטראפן א קאלטע מקוה, און ווען נישט דער אריינמישונג פון רבנים ואדמורי"ם ווער ווייסט ווי לאנג דאס שטעטל וואלט געבליבן אן א מקוה! שומו שמים!!

כג) אויך איז דא א געוויסער פארשוין א בורר וועלכער איז בכלל קיין רב נישט, נאר ער איז גרויס געווארן זייענדיג א רבנישער טוען וועמעס גרויסקייט נעמט זיך פון דעם וואס ער באפאלט דעם צד שכנגד מיט זידלערייען און ניכול פה, אז עס זאל נסתם ווערן זיינע טענות, און אלע מעטאדן זענען אים כשר צו דערגרייכן א זיג פאר זיין קליענט ווי פעלשן שריפטן, ווען מען ווייזט אים אז די הלכה זאגט אנדערשט ווי ער, דרייט ער אויס דעם פשט און באמיהט זיך מיט אלע שטיק צו פארדרייען און פעלטשן דעם פסק פון גדולי הפוסקים און מהפך זיין דברי אלוקים חיים.

אין אונזערע פריערדיגע ארויסטריטן זענען מיר שוין ארויסגעקומען מיט פארשידענע פארשלאגן, און מיר ווילן דא נאר געבען אן אויפרוף צו די ערליכע רבנים צו זען ווי ווייט מעגליך זיך אפצוגעבן און אויפנעמען דין תורה'ס ווען מען ווענדעט זיך צו זיי, און נישט מדחה זיין, און געדענקען וואס חכמינו ז"ל זאגן אויף דעם פסוק "ועצומים כל הרוגיה" זה ת"ח שהגיע להוראה ואינו מורה. אין זכות דעם וועלן מיר זוכה זיין עס זאל מקוים ווערן "ציון במשפט תפדה" במהרה בימינו אמן.

הק' שלום יודא גראס
אבדק"ק האלמין

נ.ב. ווער עס וויל וויסן צו וועמען מען קען זיך ווענדן, צו באקומען אן ערליכן פסק, זאל זיך ווענדן צו אונז שריפטליך, און מיר וועלן אייך געבן א ליסט צו וועמען מען קען זיך ווענדן.

כאן אנו מעתיקים דברים החוצבים להבות אש זקוקין דנורא דוסקו
 מסום ממלל רברבן ה"ג הרב הגאון המובהק הפוסק האריר המפורסם
 בכל קצות תבל בהוראותיו המומחיות מן היחידים שבדורינו כקש"ת
 מוהר"ר משה שטרן שליט"א אבדק"ק דעברעצין ומלפנים אבדק"ק
 גייהיזל ושאר ק"ק, בעהמ"ח ספרים החשובים שו"ת באר משון ז'
 חלקים, באר משה על מועדות, באר משה הל' פסח, הגש"ס, באר משה
 על הדיטב"א מס' ב"ב, וחי' הר"ן מסכ' מגילה, ובאר משה על נוס'
 שבועות, ברכות, ביצה, וספר הנפלא באר משה על הל' עלעקטריק נוד'
 חלקי שו"ע, וחיבור גדול ע"מ עירובין (בכח"י כמו ז' מאות דפים) ועוד
 הרבה חיבורים על סדר הש"ס. למותר להדגיש רבת התועלת בהעתיקת
 דברים הנפלאים המאירים כספירים כי הלא נודע לכל באי שער הלנה
 שהגאון הג"ל ידיו רב לו במקצוע הלזה בהלכה ובפראקטיק ואליו פי
 אלפי ישראל ידרושון להצילם מיד ערשקם, כידוע לכל רכות מזגו וטוב
 לבבו להיות מוכן לשמוע צעקת עניים ואנקת אביונים על אף עוצם הון
 טרדותיו המרובים בבית דינו וגם טרדותיו בשאר עסקנות לזכות הרבים
 בכל מקצועות שבתורה, וכל זה לבד דרשותיו הגלגלים בדרך זקינו
 החת"ס זצ"ל להשיב רבים מעון, והגאון הג"ל ראה צורך גדול לפרסום
 החנפים העושים מעשי זמרי ומבקשים שכר כפנחס, וע"כ נתן מקונו
 בתוך ספרי שו"ת שלו לאחדים מן הרבה מאות עובדות הנודעים לו
 ושארעו אצלו כדי לקיים מצות מחאה נגד הבוררים שבימינו אשר לפי
 דעתו כל צרות ופגעי הזמן הם בשביל עון זה כמבואר להלן בדבריו.

פרק א

לתשומת לב המעיין:

חלקנו דברי שו"ת באר משה דלהלן לכמה קטעים והוספנו כותרת קצר
 בתחילת כל קטע. וזאת לדעת כי רק הכותרת הם הוספות המו"ל ושאר הדברים
 הם ככתבם וכלשונם כמו שנרשם בשו"ת באר משה.

ידע הקורא!

הלשון "בערופס-בוררים" שנמצא בתשובה הזאת פירושו
 בוררים שעיקר פרנסתם מבוררות וידוע שרבנים שבזמנינו
 המפורסמים בשם בוררים הם "בערופס-בוררים".
 הדברים דלהלן לקוחים משו"ת באר משה ה"ד סי'
 קמ"ח וז"ל:

— א —

**דיני תורה בויליאמסבורג — הבוררים יש להם בתים ובשביל זה מעקלין
הדין לטובת הבעלי בתים**

נשאלתי טרם שגמרתי דברי על שאלה האיזומה הנ"ל ובעודי כאמצע הכתיבה והדיו לא נתייבש באו אלי חבורת סגל של יראים וחרדים, אברכי כולל גדול ומפורסם, והביעו צערם לפני על הדין תורות הנעשים (רובם ככולם בויליאמסבורג, ומקצם במקומות אחרים) מצד הבוררים הנוטלים הרבה יותר משכר בטילה.

והוסיפו שרובא דרובא מהבוררים הם דיינים שיש להם בתים, ובדין תוויה בכל פעם כשיש להשוכר דין תורה עם בעל הבית, הבעל בית יוצא זכאי והשומר (הטענענטש בלשון המדינה) ידו על התחתונה, ועי"ז נזרקין הן מדידותיהם בלא חמלה וחנינה, וצועקים בעיר (וויליאמסבורג) ואין מושיע להם.

— ב —

**הבוררים מוציאים הון תועפות מכל הרוצה לגרש, או אשה המבקשת
להתגרש, והתוצאה — שיושבים בעיגון וצער נורא אי אפשר לחרט על
הגליון — תחת אשר שקדו קדמונינו להתרת העיגון**

עו"ש וז"ל: עוד הוסיפו להגיד כי עתה מחדש הצרעת הולך ומתפשט בענין הדין תורות, לגרש אשה מבעלה, והבוררים כל אחד רוצה להראות כחו היפוז, ופוסקים שהבעל צריך לשלם ט"ו אלפים וח"י אלפים, ולפעמים מחייבים האשה כהון רב, והביעו צערם שיש להם חברים שא"א להם לדור עם נשותיהם, ולעומת זה ישנם נשים שא"א להן לדור עם בעליהן, וכל צד גוזל מצד האחר ממון רב, והבוררים נותנים עצות רעות איך להציע הטענות, ועי"ז הבעלים יושבים בדרך, ולפעמים בהפך הנשים יושבות גלמודות כעגונות חיות ואסור לשתוק מעתה. ואנו הרבנים לא יעשו משפט ויסדרו הענין נכאב הזה אז יהיו מוכרחים לצאת במחאזו גדולה נגד הרבנים והבוררים, והגם שמורה עולה על ראשם שע"יז ישפילו כבוד הרבנים שליט"א וכבוד התורה, אבל כלית ברירה יהיו מוכרחים לעשות כדבוי הזה.

השבתי להם, שאחר שאתכונן בצעקתם הבאה אלי, ואחר דרישות וחקירותי עד כמה טענותיהם צודקים, אחזה דעתי, ואכתוב להם "בכתב" מה הזמן והענין דורש, ואקוה שע"יז גם אחרים יתעוררו על דבר הרע הזה הנעשה בקירבנו ממש, ובכח הרבים יעלה בידינו לתקן המעוות, אם לא כולו עכ"פ מקצתו וכו'.

אחר חקירה ודרישה נתאמת אצלי שהאברכים יראים וחרדים הנ"ל צודקים לגמרי בצעקתם, וכמו שאכתוב להלאה נודע לי עוד דברים זרים שהם לא ידעו עדיין, וע"כ בעזר ה' נורא עלילה בלא פחד ויראה, הגם שיודע אני מעיקרא שקרוב הדבר שמה שאכתוב יגרום לי שברון לב קטן וגם גדול ועגמת נפש ח"ו, עכ"ז לא תגורו מפני איש כתיב, יעבור עלי מה, ואכתוב כאשר אני מביין מדברי חז"ל וגדולי רבותינו זכ"ע, שהחוב עפ"י תורה"ק מוטל עלינו ובנפשות מתחילין מן הצד.

— ג —

הבוררים פרצו באיסור שמועות בעל דין שלא בפני בעל דין חבריו
 עו"ש זו"ל: כל זה כתבו רבותינו שבגולה זכ"ע על רבנים ריינים מומחים
 יושבים על מדין שהיו מוחזקים בכשרותם יראים ושלמים חרדים לדבר ה'
 והעולה על כולנה שלא עשו פרנסתם מאומנות הבוררות, עכ"ז מאחר שיש איסור
 חורה כדבר אל יאמר שום אדם זך לבבו וברור לי שגם אם אשמע בע"ד א' שלא
 בפני בע"ד חבריו לא אטה, כי התורה ירדה לסוף דעתו של אדם, ושלמו המלך
 יוכיח שנשיו הטו לבבו. (ופסקו של הערוה"ש סי' טוב סק"ד מרפסין איגרין)
 ועיין בספר חמד משה (סי' כ"ה) וגם דבריו צ"ג.

ועתה שמעו שמים על הרעה וצרעת ממארת המתפשטת יום יום ואוכלת
 ומבערת את הטוב הנשאר, דכאן בארצות הברית, לרוב הבוררים כל או רוב
 פרנסתם או חלק גדול מפרנסתם משכר הבוררות, ולכן כל בורר ובורר ממין זה
 מחפש פירסום עד כמה שידו יד [הכהה] רמה מגעת, ע"כ מזמינים — הטובים
 שבהם בדרך מסיח לפי תומם — הבע"ד שלהם, שייגידו [במסל"ת] הכל באר
 היטב, מרישא ועד סיפא, כדי שיהיו בקיאים בטענותיהם, ואחר שפרנסתם תלויה
 בזאת שצד שלהם שבחר בהם יצא זכאי [היינו חייב] ויקבל עי"ז "פאבליציטי"
 היינו פירסום נאה טוב ויפה, מלמדים אותם — כדרך מסיח לפי תומם, כניכול
 — "חס ושלו" לא בפירושו — ומשימים בפייהם ויועצים להם עצה רעה מה
 לטעון.

— ד —

הבורר עושה יד אחת עם בעל דינו — עיני ראו ולא זר

עו"ש זו"ל: ומעיד אני עלי שמים וארץ שפעם אחת כשישבתי בד"ת כבורר
 של צד אחד — וחלילה וחלילה מעולם לא הרשתי לבע"ד להגיד לי שום דבר
 שבעולם מטענותיו הס מלהזכיר — שאלתי את הבע"ד שכנגדי דבר מה כי ראיתי
 סתירה בדבריו לא הכין עצמו לשאלה זו, וגם רבו הבורר לא העמידו היטב לנסיין
 על הבחינה, ופתאום השבנו שאינו יכול להשיבני עד שישאל את פי בורר שלו,
 כדת מה להשיב. וכששמעתי תשובה זו מפורש יוצא מפי הבעל דין גדהמתי, וכן
 כל הדיינים עמדו משתוממים [כי היה בית דין של חמשה] עד שגם הבורר שזיה
 אביר לב נתבייש קצת על רגע, אבל כזקן ורגיל באלו הדברים לא אבד שלות
 נפשו, והשיב לו שאין זה עסק שלו מה להשיב, אבל יעץ לו שישב "במתנות
 וישוב הדעת" ואינו מוכרח להשיב תיכף ומיד, ואם צריך לו לעיין בכתביו
 שבביתו לא ישיב עתה כלל רק אחר שיעיין בכתביו, וכששמע הבע"ד דברי רבו
 הבורר אחר קצת התכוננות השיב לי שבאמת אין בידו להשיב לי על שאלתי ואוזר
 שיעיין במכתביו בלילה ישיב לי למחר, והכל הבינו היטב שבחלילה הבורר שלו
 ילמדו מה להשיב, ואיך לבטל את מה שכבר הגיד האמת בטעות. אחר תשו'
 הבע"ד סלקתי עצמי מלהיות בורר בזה הדין חורה, וקבלתי על עצמי שבשום
 אופן לא אקבל שום בוררות, וע"י מעשה בוררים כאלו כבוד התורה מתמעט
 ושוחקים בשוק על דין תורה הנעשה ע"י בוררים ירועים ומפורסמים כאלו, ועל
 הרבנים הגדולים מזקני דוריני החוב מוטל להשמיע קולם קול להבת אש
 ולגדור גדר, עכ"ל בהערותי על תשו' עין טוב מלפני יותר מעשרים שנה.

— ה —

גם מלהיות שליש תנח ידיך

עו"ש וז"ל: בעזהי"ת קיימתי את אשר קבלתי על עצמי ומאז ועד עתה לא קבלתי שום בוררת, וגם בתור שלישי רק לפעמים ישבתי, וסהדיי במרומים שבשמים האחרונות גם מלהיות שלישי מנעתי עצמי לגמרי, כי ראיתי שכל בורר ובורר מתחזק עצמו מאוד להצדיק בע"ד שלו, וכמה פעמים הרגשתי שהבורר עובר הרבה מאוד הגבול הניתן להבורר, עפ"י הרא"ש, להפך בזכות בעל דינו, ועתה אינני מקבל שום דין תורה עם בוררים בשום אופן שבעולם, אלא אם נאים הבע"ד לפני משיב אני להם שאני אכרר ב' דיינים והב"ד יהי' ב"ד סתם, וזיינו "נוטראלי", ואם אינם רוצים בזה אז אני משיב להם שילכו למקום שלכם וזופץ, אבל לא אצלי, ובעזהשי"ת הרבה החזיק לי טובה על זה.

— ו —

פתגם מרן רשכבה"ג מסאטמאר זצוק"ל — "נגד בוררים שפרנסתם מבוררות — אי אפשר ללחום"

עו"ש וז"ל: ועתה אספר לכם דבר נורא, פעם אחת (לערך לפני י"ב שונים) אחד מקרובי משפחתי היה לו דין תורה עם בוררים, שהי' הבררות אומנתם, פי' בלשון לעז "בערופס-בוררים", שעושים עיקר פרנסתם מדין תורות, והבורר של צד שכנגדו היה גבר אלים מאוד, והבורר שלו [של קרובי משפחתי] סילק עצמו מדין, כי לא יכול לעמוד נגד שקרו וכזבו של הבורר שכנגדו, ובא קרובי לקובלנא לפני מה לעשות, כאשר ראיתי צרת נפשו, ומבשרך אל תתעלם, אזרתי כח והלכתי אל רבן של כל בני הגולה אדמו"ר הגה"ק מסאטמאר זי"ע ובקשתי שיתן לי עצה טובה כדת מה לעשות, וביותר תמכתי יסודותי על זכות קמורח"ז הגאוןה"צ האמיתי הדרשן הגדול פה מפיק מרגליות כקש"ת מו"ה ש"צ הכהן שטראססער זצ"ל, שהיה כינו ולהבחל"ח בין האדמו"ר זיעועכ"י קשר אמיץ ואהבה עזה. והשבני "נגד בוררים שמלאכתם ופרנסתם הוא הבררות אי אפשר ללחום נגדם" וכשעשיתי פנים של שאלה ושל יאוש, אבל הגה לא יכלתי להוציא מפי כי כל כך נדהמתי מחשוכתו הבוררת, פנה אלי בהתעוררות רב ובהתרגשות כדרכו בקודש, ואמר לי "מה אתה רוצה שאריב עם כל אחד ואווד, וגם זה הייתי עושה, אבל כל אחד יאמר שהאמת עמו אתו, ואהיה מוכרח לישב אצל כל דין תורה, או שהדין תורה יהיה בביתי וזה מן הנמנע", כאשר באתי כן הלכתי. רבינו הק' ראה שמאוד כאב לי הדבר, וקיים בעצמו צדיקים אומרים מעט [ובאמת מפילו מעט לא אמר לי, כי לא הבטיחני שיעשה דבר בענין זה] ועושים הרבה, וזמן מה אחר שהתאוננתי לפניו על הדבר הזה, נגמר הד"ת בכי טוב בעזהשי"ת, ואין ספק אצלי שידו הגדולה של רבינו הק' זי"ע פעל כל זאת, היינו שדיבר עם הב"ד ודבריו עשו רושם, אבל המוסר השכל היוצא מזה הוא איום ונורא, מה היה דעתו, בעומק לבבו הטהור, ומה היה מסקנתו מדיינים שמלאכת בורר פרנסתם.

"בערוס - בורות" מי שיראת ה' נוגעת בלבבו מתרחק מזה כי אובתם ליושר ואמת בשפל המצב — כך דיבר מרן רשכבה"ג מסאטמאר זצוק"ל

עו"ש זו"ל: ועד בשחק נאמן שאחרי כתבי כ"ז ע"י הודמנות של דבר מצוה נפגשתי עם רב מובהק יחסן גדול ומפורסם, וממש מסיח לפי תומו [וראיתו בזה אות מן השמים] סיפר לי שפעם הגיד לפני רבינו הק' אדמו"ר מסאטמאר זי"ע והתפאר בצדקת אביו שמעולם לא רצה לקבל שום ברות בדין גורה. וע"ז השיב לו רבינו הק' שליט"א שלפנים היה זה באמת צדקת גדול ורבותא, אבל עתה שהבוררים הם "בערוס בוררים" אין שום צדקות ורבותא שלא לקבל, ואדרבה חידוש ורבותא הוא אם אחד מקבל על עצמו להיות בורר אם יראת ה' נוגעת בלבבו, כי אהבת היושר והאמת של הבוררים היא עתה בשפל המצב וכמעט אי אפשר שהב"ד יהי "בוטראלי". ואמר לו ח"י אגדה נפלא על מק"ק לא תקח שחד כי השחד יעור עיני חכמים ויסלף דברי צדיקים (ריש פ' שופטים). ופלא דדיין הנוטל שוחד נקרא צדיק, בתומיה. [והוספתי עוד אני לדקדק שהל"ת "לא תקח שוחד" כתוב בלשון יחיד, והטעם כי השוחד יעור עיני "חכמים" ויסלף דברי "צדיקים" בלשון רבים. ועוד קשה ביותר, כי לא תקח שוחד כתיב בלשון נוכח, והטעם כי השוחד יעור עיני חכמים ויסלף דברי צדיקים כתוב בלשון נסתר, כאלו היה הפסוק מדבר מאחרים ולא מהלוקח שוחד בעצמו, וזה פלא]. אבל באמת אמר רבינו הק' שליט"א כי במקום ישיבת ב"ד שהבורר שלקח שוחד הוא ביניהם, משפיעה מחשבתו הרעה על כל הב"ד ואפילו על הדיינים שלא לקחו שוחד משפיעה הילוך מחשבתו לעקם ולסלף הדין האמיתי, כי השוחד כ"כ מחממו שיעלה בידו להטעים בגבורה דבריו. וזה שאמרה תורה לא תקח שוחד, אתה לא תקח, כי השוחד יעור עיני חכמים, היינו אפילו עיני שכל של הדיינים הכשרים שלא לקחו שוחד, עד שאינם יכולים לכוון האמת, וגם יסלף דברי צדיקים גמורים שאין להם חלק בהשוחד ח"ו, ודפ"ח ש"י. הנה הסיפור וגם הח"י אגדה הנפלא במינו מתאים מאד מאד לכל מה שכתבתי שבדידי הוה עובדא.

והא לך דברי אחד המיוחד מגדולי רבותינו האחרונים בעל כנסת יחזקאל בתשו' אור נעלם (סימן מ"ג) שכ': שיותר טוב "בעתים הללו" להיות ב"ד קבוע כי בעוה"ר כעת הבורר מכל צד לא די שטועה בדברי רש"י [ראה ברא"ש רפ"ג דמס' סנהדרין]. ואף גם שומעין הטענות ומשיאין עצות כדי לקבל שכר שיחזו נאה, ומהאי טעמא קבעו ב"ד קבוע בכל הקהילות הגדולות בתפוצות ישראל, ואין דבמתני' קאמר זבל"א וזבל"א וכי' אך המה ראו לפי הדור שהיה ביניהם, כמו שכ' הרמב"ם ושו"ע (ט"ו) משרבו בתי דינים שאינם הגונים במעשיהם וכי', ואב' בימיהם אמרו כן ק"י בן בנו של ק"י בדורות הללו, וממילא אם כן עשה הבורר של התובע גדול עונו מנשוא וכי' עיי"ש, ואם רבינו הגדול בעל כנסת יחזקאל כ' על דורו כן אנן מה נעשה אבתריה, ודברי תשו' שבוי" (ח"ב סי' קמ"ג) הובא בפ"ת (סי' ב' אות ג') אחר עיון היטב בדבריו אינם מתנגדים כלל לדברי הכנסת יחזקאל האמתיים הג"ל.

— ח —

אפילו דיין כשר ירא ושלם עם כל המעלות והמדות אם יש לו בית — יתרחק מלדון ריבות שוכר ומשכיר

עו"ש ח"ל: והנוגע למה שהדיינים נוגעים בדבר כשדין בענין שוכר ומשכיר, מאחר שגם להם בתים. הנה ברדאי עפ"י הדין אין לפסלן, אבל הבקי בהילוך המחשבה ומשא ומתן של המשכיר והבורר דארצות הברית, לא בשאר ארצות, הכל יאמרו מנוער הדבר, ואינו הגון לעשות כדבר הזה להיות שיחה כפי כל, ולא המתנגדים פורוחים ופוערים פיהם נגד הדיינים והבוררים הללו, דהם אינם הולכים אצלם מעיקרא, אלא חסידים ואנשי מעשה, החרדים והיראים יושבי וויליאמסבורג, הם הם מלא כעס ורוגז על הדיינים ובוררים אלו, וצועקים שהם נוגעין בדבר, ובאמת אין הדבר רחוק, הגם שאי אפשר לברר וללכך, וממילא אין לפוסלם, אבל נכון היה מצדם למנוע לישב בדין תורה שרינון דלא פסיק הולך ומתגבר. ולדעתי מחוייבים הם דיינים כאלו לפרוש עצמן מד"ת כזאת מטעמא דמיגדר מילתא, עיין בב"י (חור"מ סי' ב') בשם מהר"ם ריקנטי בשם מדרש הנעלם.

ולפענ"ד שהדיינים הללו יפרשו עצמן מד"ת כאלו, דזה הוי בגדר שהשעיה צריכה לכך להשתיק הרינון, וכמה פעמים מצינו בש"ס ופוסקים שעשו כן לפי שהשעיה היתה צריכה לכך (עיין באל"י רבה או"ח סי' צ' בשם תשו"ב"י סי' ע'). וגם אם נימא דאין עליהם חוב לפרוש מד"ת כאלו, אבל זה ברור כשמש שחרפה ונזיון גדול הוא, שהם יכופו אחרים שיעמדו לפניהם לדין תורה כשהדיינים בעצמם יודעים שהבע"ד בא לפניהם נגד רצונו, ועל אפו וחמתו הוא להתדין לפניהם. וקצת דומה שאלתינו, שעליה אנו דנים, להא דמפורש במהרשד"ם (חור"מ סי' ד') שאם כוונת אחד מהדיינים היה לתועלתו שהדין פסול והפסק בטל עיי"ש, וגם בשאלתינו להדיינים יצא תועלת גדול — כפי הרינון שאינו פוסק — דהם נהגין גם כן עם השוכר כשואר משכירים ומצדיקים בזה מעשיהם — יש לפקפק בזה הרבה, על די הפסק שיצא מלפניהם לגבי משכיר אחר, והדמיון עצום לפענ"ד. וכבר הורה הבעל ערוך השילחן (חור"מ סי' ז') שאם רואין שלפי תכלית הענין טוב יותר שידונו על פי דיינים אחרים יותר טוב לעשות עיי"ש וק"ו בנידון דידן, הרי מקור להעידור יסודתו בהררי קדוש, ואין דעת המעירים עירור בעלמא בלא שום יסוד כהלכה. הגם שהדין הנ"ל נראה לי נכון, עכ"ז ראוי ונכון לענוש לאלו הפוערים פיהם, ומבזים הדיינים מומחים בלא שום יסוד גמור, רק משום חשד וחשש בעלמא.

— ט —

העצה הנכונה לדיין האותב צדק לבטל גזילות הון רב לצורך גט

עו"ש ח"ל: ובענין תשלומין הון רב ועצום לבעל כדי שיגרש אשתו, ולפעמים התשלומין הללו שוכרים לרסיסים משפחת האשה האומללה בלאו הכי, ברדאי הרוכב מוטל על הדיינים להציל עשוק מעשקו, ועל הבורר מוטל החוב שלא יקבל כרורות בענין זה, רק בתנאי קודם למעשה שידע הבע"ד שלא יעמוד לו על צדו אם יבקש וזון רב, להתרות בו ולומר לו כפה מלא שאנו לא נהי' כלי זיין כידו לסייע לעוברי עבירה בממון שבין כך ובין כך אין הברכה מצויה, וכמו שבא כן ילך, וחרפה ובושה הוא לבקש בעבור גט ממון ולצער ולשבר את הצד שכנגד עוד יותר ויותר, והדין המתאמץ להוציא ממון רב ועושה כל טעדיק לזה, עתיד ליתן את הדין ויהי' לדראון עולם וענישו לא יכלה ברדאי ובכירור.

— י —

מעשה נבלה מאוד וקשה להאמין

עו"ש ח"ל: ועתה אספר לדור האחרון מעשה נבלה ומאוס, כדי להיות נשמר לדורות, להתרחק מבוררים הנקראים "בערופס-בוררים". הרבה דברים זרים ותמוהים טפוחים בדמעות בעלי דיים מספרים בעלי הולכי רכל, אפשר כולו או מקצתו אמת ואפשר שכולו שקר, למשל סיפר לי איש אחד, שאחד מכ"ד של הבוררים קרא על הטעלעפהאן, בעל דין אחד שלא שילם הארבעה מאות דאללאר !!! פסק-געלט, שאם לא ישלם עד יום פלוני אז ידע שברשותם עדיין לשנות הפסק לרעתו. אינני מאמין — הגם שהמספר אמר לי שם הבורר ושם הבע"ד. ובפירושו אמרתי לו שזה א"א, והוא השבני שאפשר ואפשר, ובורר שגעשה הדבר, ואם רצוני לדעת בבירור שאדם עם הבע"ד, אני לא אביתי כי בלא"ה נגד בורר גבר אלים כזה אין בכחי לעשות מאומה.

— יא —

מעשה שאירע לפני המעיד כי תאוות רדיפת הממון של הבוררים עונות כל גבול ומרוצות בתים שלמים ערו ערו עד היסוד

עו"ש ח"ל: אבל מה שאניד לכם עתה נעשה לפני ואני מעיד על זה שעד כמה תאות הממון של הבערופס-בוררים הולך ועובר כל גבול. איש ואשה צעירים שעדיין לא הגיעו לשנות העשרים, דרכם הי' לבא אלי עם כל שאלותיהם, ולרוב באו ביחד. פעם אחת עבר כמה שבועות ולא באו. לא ידעתי פשר הדבר. ופתאום בא לפני הנזעל בלי אשתו ומבקש אותי שאשמע אלי קשי רוחו. נפחדתי. בקול חנוק מדמעות סיפר לי צערו הגדול שאשתו עזבה אותו חזרה לבית אביה, והוא מבקש ממני לעזור לו ולדבר עמה או עם אביה - לא עם אמה מטעמים כמוסים — מתחלה דברתי עם אביה שהכרתיי זה זמן רב. בקשתי אותו שיבוא הוא עם בתו אלי — לא לדין תורה — וגם הבעל ואביו יהי' אצלי ונדבר דברי שלום וריעות לחזק יסודות הבית שלא יחרס לגמרי. ע"ז השבני שכבר הלך אל בורר אחד — מכיר אני אותו בורר, שהוא מאלו הבערופס-בוררים - בשמעי זאת נרעדתי. דברתי אל לבו שאל יזמין חתנו לדין תורה, דהלא הוא רוצה שלוי וגם היא רוצה שלוי ולפני ב"ד עם בוררים יכול לצמוח מחלוקה בין איש ואשתו ומי יודע מה יהי' סוף הדבר. הוא השבני שמבין הדבר וכן הדעת והשכל מחייב עכ"ז צריך עדיין להתיישב בדבר. אחר שענה השבני על הטעלעפהאן שדיבר עם הבורר והוא אמר לו שיתחר טוב לתוך השלום לפני ב"ד כי כח ב"ד יפה ויהי' החוב יורו מוטל על הבעל לקיים פסק ב"ד של שלש מרב אחד. השבתי לו אני אינני רוצה ב"ד ויותר טוב להגיע לשלוי כאן מלפני ב"ד. אבל לא הועיל מאומה והוא בשלוי. דברתי על הטעלעפהאן עם האשה וגם היא הסכימה עמי שיתחר טוב להציע הענינים לפני רב אחד בלא דין תורה מלהציע לפני ב"ד עם בוררים, אבל גם היא השיבה שצריכה לדבר עדיין עם אביה. אחר יום או יומיים השיבה שאביה דיבר עם הבורר, והבורר אמר שטובה גדולה יצמח לה בפני ב"ד ושלא תלך לפני רב אחד. מה נעשה אחר ד' שבועות נשבר ביחם ויגרשו את אשתו שמעולם לא עלה על דעתו ועל דעתה לעשות כן מתחלה, אבל לפני הבוררים הבעל ואביו והאשה עם אביה ורקו חיציהם השנונים זה כנגד זו חו' כנגד זה ונתפרדה החבילה ונתגרשו נגד רצונם הטוב. ח"ו אינני רוצה לומר שרשעת הבערופס-בורר עשה את זה. אבל זה ברור לי שתאות הממון של הבורר גרם לזאת, שבאמת בלא"ה היה דבר זה ח"ו רשעות עצומה. ומי יודע כמה דמי ודמעות זוגות צעירים כאלו שנתגרשו בימים אחרונים נדבק לנפשות בוררים כאלו שרצו להראות

גבורתם בד"ת ולגבות ממון רב בעד טרחתם שטרחו בעד הכעל או בעד האשה ועי"ז עשו פירוד גמור ביניהם שסופו הי' גט פטורין. והאיך אפשר לשתוק? האיך שזיקה בדבר זה חטא ועון? הלא כל רב ומורה, כל מנהיג קהילה, מחוייב לצעוק ולזעוק זעקה גדולה נגד פרצה כזו, מי שמע כזאת לשכור חיי נערים ונערות בשביל תאות מומן. סיפור זה כדאי לעורר חוגי הקהל הרחב שבכל שכונה ושכונה בכרומלין, שהקוזלות ביניהם יקבעו בי"ד קבוע נוטראלי בלי בוררים באופן שיצא משפט צדק — ולא מעוות — מתחת ידם, ושל"ו על ישראל.

— יב —

הבוררים מרבים בישיבות כדי להרבות הונם מלבד העול הנורא שלוקוזים הרבה יותר משכר בטלה

עו"ש ח"ל: ואחרון אחרים חמור שבכולם — לא בשביל שהוא חמור מהג"ל, אלא לפי שהוא שכח מאד והבוררים — לפי קול הנשמע ההלוך וחזק נאד, שהדיינים נוטלים הרבה יותר מכדי שכר בטילה. ולא עוד אלא כשיש באפשותם לגמור הד"ת בישיבה אחת מרבים בישיבות ב' וג' וד' פעמים כי עבור ישיבה אחת א"א ליקח שכר גדול כזה, ע"כ מרבים בישיבות להצדיק מעשיהם הרעים לבקש ממון רב. ולא רק שתובעים כפה בחזקה, ונוטלים ביד רחבה, אלא ששום חנינה ובקשה מצד הבע"ד אינו מועיל כלל אצלם.

— יג —

אפילו מעניינים ואביונים ממש חוטפים פרוטתם הדלה האחרונה — וכל הבכיות וצעקות ודמעות מהאומללים לא יועיל

עו"ש ח"ל: ואפילו מעניינים מרודים ממש חוטפים פרוטתם הדלה האחרונה, ולפעמים בע"ד עני מבקש רחמים בתחנונים שאין בידו לשלם ה"פסק-געלט" וישום דבר אינו מועיל אצלם. ועד בשחך נאמן שממש אתמול שפכה לבה לפני אשה עני, ובכחה ממש בדמעות שלישי, איך שהוצרכה לשלם "פסק-געלט" ג' מאות דאללאר — וכן הבע"ד שכנגדה ביחד שש מאות דאללאר — בזמן שאין לה ממה לשלם חובותיה שאינן מניחין אותה לישן, והבית ריק מכל, כי בעלה חולה ועצור בבית. זה חמש שנים. בקשתי אותה שלא תגלה לי שמות הרבים הדיינים ומתחילה שמעה לדברי, אבל לבסוף בתוך שיחתה ורוב כעסה צעקה, אלו הרבים העשירים ויש להם מכל טוב, ופרטה השמות של הרבנים שיחי, אני מצדי גערתי בה בנויפה, אבל הרושם הנורא נשאר בלבי, אשה שנלקתה מכל הצדדים ובעלה עצור בבית מחמת חליו, איך אפשר לדרוש ממנה ג' מאות דאללאר "פסק-געלט" במקום שאין לה ג' מאות פרוטות. ולאמת את דבריה שכמעט א"א להאמין, ובראותה שאינני מאמין לדבריה, קפצה ונשבעה שכן הוא, והזכירה על אדמור"ר ציס"ע זי"ע שהוא יודע הכל באריכות. וקראתי לאותו אדמור"ר שליט"א של הטעלעפהאן כי לא יכולתי להאמין, וסברתי למה יהי בלבי זי"ע שאינו, ולתמתתי הרבה אישר וקיים כל דבריה, ואמר לי שגם הוא לא רצה להאמין שדבר כזה אפשר להיות, אבל כשדיבר עם אחד מן הדיינים ושאלו על כך, קיבל תשובה תמוה ביותר: "שאם אין לה, תחזור על הפתחים ותשלם הפסק-געלט", כי זה פרוטתם". חרפה ובושה תכסה פניהם.

המשפט בישראל כהלכתה

אין ברצוני להכניס עצמי בדבר שכבר הלכו בו ומושות. ראה ברע"ב ברכות פ"ד, ותוס' יו"ט שם, ובב"י (חור"מ סי' ט') ובשו"ע שם סי' ו' ובמפרשים, וגם כל ספרי רבותינו הגאון"צ זצוק"ל בחשובותיהן מלאים מחומר האיסור באין חולק, וכולן מדברים מגנות ומן עונש הגוטל שכר יותר מכדי שכר בטלה, וכמה מכוער הרב"י, וגם המתירים ומקילים ולומדים זכות על הדייגים באופנים שונים, וכבר נחפשו הזמנה למעשה ליטול שכר גם קצת יותר מכדי שכר בטלתו, אבל לא באופן גס כזה, חרפה ובושה הוא לנו, באופן כזה, ובה מאבדין הודה ויפ"י של תורה רחמנא שדיבן לן מהאי עונשא, וכח בית דין נחלש, ואפשר ח"ו בטל לגמרי, מי הוא זה שיכול לקבל אוזריות כזאת, ואם מקבל עליו אחריות כזאת, אז במכת"ה אינו ראוי לאותה איצטלא, ואין כתר התורה הולמתו יהיה מי שיהיה, אפילו כגובה ארזים גבהו.

— יד —

גם רבני וויליאמסבורג השותקים לכל זה ובידם למחות הקולר ונלו בצווארן

עו"ש וז"ל: גם הרבנים בויליאמסבורג השותקים לכל זה אינם יוצאים ידי חובתם כלל, בענין מכאיב כזה, והקולר תלוי בצווארן, כי יש בידם למחות ואינם מוחין ונתפסים בעונם, יעשו תשובה ויחקנו המעוות, וכלל גקוט בידנו שלעולם לא "עבר זמנו" ויותר טוב מאוחר מלא כלום, ומי יתן והיה לבבם עם ה', חטאנו עד עתה ואין עתה אלא תשובה. ובזכות דייני ישראל העושים מלאכת ה' באמונה מכה לגאולה שלמה בביאת משיח צדקינו בב"א.

וע"ז בעה"ח חודש ניסן חש"ג לפ"ק, פה ברוקלין יצ"ו.

משה שטערן

פירות הגושרין להלכה:

- (א) הבוררים אסורים לשמוע דברי הבע"ד שלא בפני בע"ד חברו (סי' קמח, ג'ז) — חידושי תורה נפלא מאוד בענינים הנ"ל מכ"ק אדמו"ר הגה"ק מסאטמר זי"ע בנוגע בגנות הבוררים הנקראים בערופס-בוררים (שם, ר') — בידי הוי עובדא עם הגה"ק אדמו"ר מאטמאר זי"ע (שם, ר').
  - (ב) מצוה לדון בזה"ז לפני ב"ד נוטראלי ולא לפני ב"ד עם בוררים (שם, ר').
  - (ג) דיין שבעצמו בע"ב מבית לא יקבל לדון בין בע"ב בית ובין משכיו (טעגענט) בזמנינו (שם, ח).
  - (ד) על צעקת רבים לשלם סכום רב בעבור הגירושין (שם, ט).
  - (ה) בזעקת הציבור על התשלומין הגבוהים מאד פסקגעלט (שם, י).
- (כל הנ"ל נצחק משו"ת באר משה ח"ד סי' קמ"ח)

בקשר למש"כ בשו"ת באר משה הנ"ל שחיוב גדול על הרבנים בעלי בתים, וכל מי שיש בידו למחות ימחה נגד הבוררים שבזמננו, ע"כ חשבנו לנכון להציע לפני הקוראים ליקוט שלם מדברי הש"ס ומדרשים והפוסקים גודל חיוב המחאה וחומר עונש המתרשלים.

פרק ב

חיוב תוכחה ומחאה מש"ס, זוה"ק ומדרשים

(א) כל מי שאפשר למחות כאנשי ביתו ולא מיחה נחפס על אנשי ביתו, כאנשי עירו נחפס על אנשי עירו, בכל העולם כולו נחפס על כל העולם (שבת נד:).

(ב) מתוך שהי"ל לפנחס למחות לחפני ולא מיחה מזה"כ כאילו חטא (שבת נה:).

(ג) מי שיש סיפוק בידו למחות ואינו מוחה הקללה תלוי בו (ירושלמי שבת פ"ה).

(ד) בשביל ד' דברים נכסי בעלי בתים נמסרין למלכות, (ואחד) על שהי' סיפק בידם למחות ולא מיחו (סוכה כט:).

(ה) הואיל והווי יחבי רבנן ולא מחו בני ש"מ קא ניחא להו (גיטין נו:).
(ו) אבנר נענש (בהריגה) מפני שהי"ל למחות בשאול ולא מיחה (סנהדרין כ:).

(ז) יהושע כהן גדול לבוש בגדים צואים שהיו בניו נושאים נשים שאינן הגונות לכהונה ולא מיחה בהן (סנהדרין צג:).

(ח) בצדקי' כתיב ויעש הרע בעיני ד', שהי' בידו למחות ולא מיזזה (סנהדרין קג:).

(ט) למד אדם ולימד, ושמר ועשה, והי' סיפק בידו למחות ולא מיחה הר"ז בכלל ארור — לא למד אדם ולא עשה ולא שמר ולא לימד לאחרים ולא הי' סיפק בידו למחות ומחה הר"ז בכלל ברוך (ויקרא רבה כה).

(י) א"ל הקב"ה (למה"ד) הללו צדיקים גמורים והללו רשעים גמורים, א"ל הי' בידם למחות ולא מחו א"ל גלוי וידוע לפני שאים מיחו בהם לא היו מקבלין מהם, א"ל אם גלוי וידוע לפניך לפנייהם מי גלוי ולפיכך הי"ל למחות ולהתכזות על קדושת שמך ולסבול הכאות מישראל (תנחומא תזריע ט).

(יא) קח את כל ראשי העם והוקע אותם, בראשי העם תלה על שלא מיזוו בכני אדם (תנחומא בלק יט).

המשפט בישראל כהלכה

(יב) ומי הרג אותם, פנחס, שהי' סיפק בידו למחות ולא מיחה, וכל מי שסיפק בידו למחות ואינו מוחה להחזיר ישראל למוטב כל דמים שגשפכין בישראל נשפכין על ידיו (ילקוט שופטים סח).

(יג) הי"ל לסנהדרין גדולה שיקשרו חבלים של ברזל במתניהם ויגביהו בגדיהם למעלה מארכובותיהם ויחזרו בכל עיירות ישראל, יום אחד ללכיש, יום אחד לעגלון, יום אחד לחברון, יום אחד לירושלים, וילמדו אותם דרך ארץ (שם).

(יד) לא חרבה ירושלים אלא בשביל שלא הוכיחו זה את זה (שבת קיט:).

(טו) האי צורבא מרבנן דמרחמין לי בני מתא לאו משום דמעלי טפי אלא משום דלא מוכח להו במילי דשמיא (כתובות קה:).

(טז) בעיקבתא דמשיחא אין תוכחה (סוטה מט:).

(יז) מפני מה זכה ירבעם למלכות מפני שהוכיח את שלמה (סנהדרין קא:).

(יח) יאהב את התוכחות, שכ"ז שתוכחות בעולם נחת רוח באה לעולם, טובה וברכה באין לעולם, ורעה מסתלקת מן העולם (תמיד כח:).

(יט) כל המוכיח חברו לשם שמים זוכה לחלקו של הקב"ה ולא עוד אלא שמושכין עליו חוט של חסד (תמיד כח:).

(כ) כל היודע להוכיח ומוכיח את הרבים, הרי הוא עושה קורת רוח לפני קונו (תנא דבי אליהו רבה ג).

(כא) מי שיודע שחבירו רשע ומחניף לו ומלא עונות ואומר לו צדיק אתה ראוי שיבאו עליו כל הקללות שבתורה, אבל מי שמוכיח חברו שיחזור בו נוטל ברכות אותו המתוכח, אם קבל עליו וחזור בו גם הוא מקבל ברכות (ילקוט דבויים תשצג).

(כב) וכי יש אדם ששונא כנו אלא מתוך שאינו מוכיחו על התורה והתכמה ודרך ארץ עתיד לשנאהו אבל אם מוכיחו נעשה אוהבו (ילקוט משלי תחקג).

(כג) באותה שעה עמדה מרת הדין ואמרה לפניו אף הצדיקים שבתוכה כתוב על מדתם תי"ץ של דם, תי"ץ המות, השיב הקב"ה ואמר להם למה, א"ל מפני שלא הוכיחו את בניך בדברי תוכחות ולא אמרו להם למה, השיב הקב"ה גלוי וידוע לפני שאם היו מוכיחים אותם לא היו שומעין להם, השינה מדה"ה אע"פ שלא היו מקבלים מהם הי"ל להוכיחם, מיד שתק הקב"ה וחישוב את כל הצדיקים שהיו באותו הדור בירושלים כרשעים, ונשתלחו על ירושלים ו' מלאכי חבלה וחבלו (אותיות דר"ע א).

(כד) מי שבידו להוכיח ואינו מוכיח נלקה בצרעת (זוה"ק ח"ג דף מו:).

(כה) הצדיק מזדרו לילך אל הרשעים להשיבם מעונם ומודיע להם הדין של מעלה ועונש הגיהנם, ואינו נותן שינה לעיניו ביום ובלילה עד שמוכיח אותם ומביאם שישוכו בתשובה (זוה"ק ח"א כ:).

(כו) כל ישראל ערבים זה בזה (תורת כהנים בתקוני פ' ז).

(כז) אפילו צדיקים גמורים נתפסים על הרור וכו' על שלא מיחו ברשעינו (תנחומא משפטים).

כח) אחד מהדברים שלפי גודל החטא אין הקב"ה מספיק בידו לעשות תשובה, מי שאפשר בידו למחות באחרים בין יחיד בין רבים ולא מיחה אלא יניחם בכשלונם (רמב"ם ה' תשובה פ"ד ה"א).

כט) חייב אדם למחות בעוברי עבירה וכל מי שאינו מוחה ובידו למחות נתפס באותו עון (רמ"א ביור"ד של"ד סעי' מ"ח).

ל) אין הגזירה אלא על מי שיש בידו למחות ולא מיחה (ילקוט רות עה"כ וימת אלימלך).

לא) כל האומר שלמה חטא אינו אלא טועה והחתיב ויעש שלמה הרע וכו' אלא מפני שהי"ל למחות בנשיו ולא מיחה מעה"כ כאילו חטא — אמר רב יהודה אמר שמואל נוח לו לאותו צדיק שיהא שמש לד"א ואל יכתב בו ויעש הרע בעיני ד', וכו' רש"י ה"ל: שמש לחטוב עצים ולשאוב מים בשכר לע"א ואל יכתב בו דבר זה ללמדך שקשה התוכחה כמי שבירד למחות (שבת נו:).

לב) ע"ז נענשו אנשי פלגש בגבעה, אמר להן הקב"ה בכבודי לא מחיתם, על כבודו של בשר ודם מחיתם (סנהדרין קג:).

לג) הא דכתיב והכרתי ממך צדיק ורשע בצדיק שאינו גמור כיון שהי' בידם למחות ולא מיחו הוי להו כצדיקים שאינם גמורים (ע"ז ד:).

לד) יען שאהרן לא מיחה במשה (במי מריבה) כי נהג בו כבוד כתלמידי לרב, ואין חולקין כבוד לרב במקום שיש חילול השם, ועל שלא מיחה נלקו: כיוצא בו (מדרש תנחומא, חקת).

לה) מזה (מפנחס) ילמוד האדם שיקנא את קנאת ד' צבאות כשרואה איזה חילול השם או חילול התורה, ראה איך החזיקה לו השי"ת טובה וחנונה וברית שלום עכ"ל (של"ה הק' בעשרה הילולים).

לו) מ"ש בתנחומא ראה, דהרבה כשרים היו בדור כמו נח ונמחו עם הדור, הטעם שנמחו אותם הכשרים משום שלא מיחו, משא"כ נח שמיחה בהם כמו שארז"ל בב"ר עה"כ שנאו בשער מוכיח (החיד"א בחומת אנך פ' נח).

לז) מי שאינו מחזיק במחלוקת על המתייצבים על דרך לא טוב ומושכי העון הרי הוא נענש מפשעיהם לכל חטאתם, ועובר בלאו שנאמר, ולא תשא עליו חטא" וכו' וחובה על כל ירא אף כי אוהב טהור לב להעיר קנאה וכו' עכ"ל (שע"ת לר"י שער ג, או' נט).

לח) כ' הרמ"א ביור"ד של"ד בסופו ובחור"מ סי' יב, מתשובת מהרי"ו סי' קנז, דנהגו עכשיו שלא למחות בעוברי עבירה משום שיש סכנה בדבר, מזה דשו רבים וכהיתרא דמו להם לחנוף לאשר לו שם ויד קצת אצל שום שררה או שאר תקיפות אע"ג דלא ברי היוזא, ע"כ תפוג תורה, ולעני"ד טעות גמור הוא זה ודברי מהרי"ו לא נאמרו אלא בבירי היוזא ואי לא תימא הכי בטלת לא תגורו מעיקרא דודאי לא נאמר לא תגורו כ"א בדאיכא מקום לירא כמ"ש בנדה דף סא, וכעיי"ז בשו"ת הרשב"א הובא ב"י חו"מ יב, וכו', ושופט הממונה על ישראל לרדות העוברים ומקיים לא תגורו יזכה למחיצת פנחס המקנא, ורעה אליו לא תאונה, (עכ"ל פת"ש בשם בכור"ש).

המשפט בישראל כהלכתה

(ט) אל חקנא בעושי עולה, דכל מאן דחמי עובדיהון ולא קני לקוב"ה אעבר על תלת לאוין, בגין כך בעי ל"י לבר נש לאתפרשא מנייהו ולמסתא אורחי מנייהו עכ"ל (זוה"ק ח"א דף רלט:).

(מ) כל ההוא בר נש דמקני ל"י לקב"ה לא יכיל מלאכא דמותא לשלטאה ב"י כשאר בני נשא (שם דף כט:).

(מא) כל מי שיש בידו יכולת למחות ומוחה ונוקם נקמות מזרשעים בעוה"ז, הקב"ה כורת עמו ברית ולזרעו אחריו כמו שעשה פנחס (ראשית חכמה שעה"ה פ"ב בשם הר"י אבוהב זצ"ל).

(מב) החטא הקטן כשיסכימו עליו דעת הרבים והדת ניתנה בבתי דיניהם שלא למחות בו, הנה הוא זמה ועון פלילי וחטאת הקהל כולו, ולא ניתן למחילה אם לא בפורעניות הקהל והוא ה"י עון סדום (ס' העקידה שער כ).

(מג) מתוך שלא מיחו בעוברי עבירה למדו הדרורות מעשיהם (רש"י סוטה מא:).

(מד) מי שבירדו למחות ולא מיחה נתפס על חטאו וזה דבר ברור מד' רבותינו גם מן הכתוב וכו' והעובר עליה ולא הוכיח בטל עשה, ועוד שהוא מבח הרשעים שעושין כן (חינוך מצוה רלט, וע"ע בשל"ה תחלת ספרו).

(מה) אשמייהם של ישראל חלויים בראשי דייניהם (ילקוט יחזקאל סי' שמא, וילקוט דברים תח"ב).

(מו) בן אדם דפה נחתך לבית ישראל ושמעט מפיו דבר וגו' ולא דברת להזהיר רשע מדרכו הרשעה לחיותו, הוא רשע בעונו ימות ודמו מידך אבקש (יחזקאל ג).

(מז) ויתכן שגם משה נכון לבו בטוח בצדקת אחיו (אהרן, בהעגל) שנוונתו לא היתה לרעה אבל על אשמת העם האשים אותו, כי ה"י ראוי להוכיחו והם נכשלו על ידו (רמב"ן תשא עה"כ מה עשה לך העם הזה).

(מח) מפני מה מתים ת"ח בלא זמנם מפני שהם כוזים בעצמם שאינם נוקמים ונוטרים כנחש על דברי תורה ויראת שמים (אדר"ג פכ"ט).

(מט) היו גדולי ישראל רואין דבר עבירה והופכים פניהם ממנו, אמר להם הקב"ה תבא שעה ואני עושה לכם כן (מדרש רבה איכה — עה"כ ויצא מבח ציון).

(נ) ולסיום הדברים: אתיק מ"ש הלוחם הגדול מוהר"ר חיים סופר זצ"ל בספרו הבהיר שערי חיים דף ו, ע"ב, וז"ל: או' מיום הדין ואוי מיום התוכחה כבוא עת מועד לכל חי, וכי יפקוד ד' על מעשי אנוש ועל פעולות אדם שיחוש וימצא כתוב: צדיק זה חלל שבת, חסיד זה עבר על נדה, ירא אלקים זה עבר על גבילה וטריפה ושעטנו, קרוש זה עבר על א"א, וישחוממו כל אנשי אמונה וישאלו הלא הצור תמים פעלו, ויענהו ד' בסערה: הלא ה"י בכחך למחות באיש פלוני אלמוני רשע, מדוע לא זכרת אותו ולא פקדת עליו אשמו וכו' עכ"ל.

פרק ג

כאן אנו מעתיקים עוד עדות מפי הראיה אשר העד העיד בנו הגאון המובהק מעמודי ההוראה, מרביץ תורה רבות בשנים ומזכי הרבים באלפי הוראותיו בכל ד' חלקי שו"ע, בעל מחבר ספרים המפורסמים שו"ת משנה הלכות ז' חלקים, משנה הלכות ע"מ כתובות ונדריים ועוד. ע"ד עסק ביש שהבורר עם בעל דינו גרמו רציחת נפש ישראל במעשיהם המקולקלים.

והגאון הנ"ל כותב בתוך השורות שמצוה לפרסם בוררים כאלו בין הת"ח שידעו עם מי לישב בדיון, וראוי לקונסם בקנס חמור להבורריו המקולקלים.

בשו"ת משנה הלכות חלק ו' סימן שט"ו וז"ל: דיין או בורר הגורם מיתת חבירו ע"י עוולה שעשה לו אי צריך כפרה?

תשובה: בדבר עסק ביש בראובן שהיה לו סכסוך עם שמעון בענין נזקי שכנים והלך ראובן ומסר לשמעון אצל הבילדונג דעפארטמענט בחשבו שזה היתר וענשו את שמעון עונש ממון ואחר שהרעיש שמעון את שכניו שזה מסרו מבלי לתבעו לד"ת השכנים גערו בו בראובן שכן לא יעשה נחרצה לתבעו לדין בזבל"א ולפני פיסוק הדין משך התובע מן הפסק ואמר שכך יעץ לו הבורר שלו שלא יקבל הפסק דין וראש הב"ד הוכיחו על פניו שכן לא יעשה בישראל שאחר כמה ישיבות ומו"מ של הלכה קודם הפסק דין יפשוט התובע את הרגל ולא הטח אזן לקול תורה ויצא מן הב"ד יחד עם הבורר שלו ונתבטל הדבר. למחר הלך ראובן המסרב ועשה דין בעצמו שבנה חומה נגד חלונו של חבירו שלא ברשות ב"ד והאפיל בית חבירו שמעון שכנו, ויהי כראות שמעון כי כלתה אליו הרעה מאת ראובן והוא תקיף ועשיר ושמעון העני בכה והתחנן לפני שכניו ומכיריו לפעול אצל ראובן להסיר רעתו מעליו כי צר לו מאד ולבי עליו דוי על מעשה עול ולב יודע מרת נפשו כי ליום מחר נפל למשכב בהתקפת הלב ר"ל ואחר איזה ימים שח"ל ולכ"י וכעת הבע"ד והבורר שלו בשאלתם אם צריכים כפרה על שהסיכו מיתת שמעון הנ"ל. וכת"ר ציין לשו"ת מהר"ם מלובלין סי' ס"ד ותשו' נוב"ק ק' או"ח סי' ל"ד ועוד איזה תשו' ונראה לי דחייבין כפרה גם שניהם אם אמת שעשה הכל בעצת הבורר שלו ורוצה לדעת חו"ד בזה.

והנה באמת דבר זה מעשה עול שאין כמוהו הוא ומה נאמר כי אנשים כאלו עוד קוראים דיינים והי' ראוי לקנוס אנשים כאלו שאומרים לבע"ד שלהם לעזוב

את הב"ד כי הוא לבד שאינו שומע להב"ד והו"ל בכלל לא ציית לדינא שראוי להחרימו אבל הרי זה בכלל בניין גדול להב"ד כאלו הוא מין משחק ואם אמת שאמר לו לעזוב הרי ראוי לכל ת"ח חשוב שלא לישב עכ"פ אחר בדין מי שיודע הדבר והי' ראוי לפרסם בוררים כאלו בין הת"ח שידעו עם מי לישב לדין וכהא דאמרו בפי' ז"ב כך היו נקיי הדעת שבירושלים עושיין לא היו יושבים בדין אא"כ היו יודעין מי ישב עמם הובא בח"מ סי' ג' ס"ד וכ"ש דייקן כזה גם הא מעשה שאמר לו להניח הפסק באמצע הדין הוא מצד עצמו איסור ועל שמעון אפשר דאין כ"כ עונש בשביל שאם אמת ששמע לקול הדיין שלו ואפשר שסמך על הוראתו הו"ל שוגג עכ"פ אבל על הבורר ודאי שעשה עול גדול, וכו' יעיי"ש באריכות גדול.

* * *

כ"ה

פרק ד

שפעת חיים וכט"ס לכבוד אהובי ידידי הרב הגאון המהולל בתשבחות צמ"ס זוכה ומזכה את הרבים וכו' הרב שמחה הערשקוביץ שליט"א.

כבודו בדק אותי בענין איש אחד שקנה בנין גדול בעד לערך שני מאות אלפי דאללארען ונתן ע"ז סך \$10.000 והמותר הוקם עליו במלוה וחתמו ע"ז הב' צדדים ובפני עורך הדין שכל אחד ואחד כתיקון נמוסי המדינה, אמנם לאחר כמה שגורעות היתה רוח אחרת עם הקונה שחזר מהקנין וחבע המוכר לדין תורה ולאחר טענות מכל צד והבוררים יצא הפסק מהב"ד בתורת פשרה שיכול לחזור מהקנין ושחייב המוכר להחזיר לו סך חמשה אלפים \$ ושאל כבודו אם יש כח להב"ד לבטל הקנין אשר ע"פ נמוסי המדינה נעשה ולהכריח להמוכר שימחול מהקנין ושיחזיר \$5.000 ?

תשובה: והאמת אגיד שלא שמעתי מעולם שב"ד של ישראל יתערב בענינים שגעשו ע"פ חוקי המדינה שהמוכר והקונה כתבו וחתמו לפני עורך הדין, מ"מ כיון שכ"ת שאל אם יש כח להב"ד או רשות לבטל הדין של מלכותא לכך אנסה בעזה"י לעיין קצת בדבר ואת אשר ישים ה' בפי אותו אשמור לדבר:

הנה לענין אם דינא דמלכותא דינא גרסינן בפי' הגזול ומאכיל (דף קי"ג ע"ב) אמר שמואל דינא דמלכותא דינא, אמר רבא חדע דקטלי דקלי ועברי גשורי ועברינן עליהו ואי דינא דמלכותא לאו דינא אמאי עברי עליהו ואין ספק דקיי"ל הכי דהכי מסקנא דשמעת' התם, ועוד דהא בכל דוכתא פרכינן מהאי מינורא

דשמואל כגון בהאי פרקא (שם ע"א) ובנדודים (דף כ"ח ע"א) אלמא דהלכתא הכי, וכן פסק הרמב"ם בפ"ה מה' גזילה ואבדה דדינא דמלכותא בכל דבר שהוא מחוקי המלוכה כגון להטיל מסים וארנוניות או לענוש המורדים וכיוצא, והרי כל מה שיגזרו בזה הוא דין גמור, לפי שדין המלך דין הוא עיי"ש, ואולי י"ל דדוקא בדיני ממונות שיש להמלך הנאת ממון מן המיסים דיני דמלכותא דינא, וכן לשפוט המורדים וכו', אבל בשאר דברים כגון אם יתן המלך צו דברים שהוא כנגד הדיני תורה בודאי שאין אנו רשאים ח"ו לנטות מדין תורתנו, ובפירוש כתב הרמב"ם דהכח שיש להמלך הוא כשאר זכויות שיש לאדם על חבריו שהרי הם חייבים לתת להמלך ממכסים ומסים וכו', כי זה משפט המלך מאת העם, והמבריה מהם כלום הרי הוא גוזל מנת המלך וחקו אשר הוא חייב לו, וכן יכול לקנוס כי צריך להטיל אימה על העם ומלך כמשפט יעמיד הארץ, והלא בין אדם לחברו אם ביישו או צערו חייב לשלם לו דמי בשתו וצערו וכ"ש המצער אדוניו, ועיין בתשב"ץ ח"א סימן קנ"ח שכתב וז"ל והי' נאה לי שלפי דרך פסק הרמב"ם בפרק כ"ז מ"ה מלוה ולוה ששטרות העולם בערכאות שאין בהם עדות נחיתת ממון כגון שטרי מתנה שהם פסולים אע"פ שהמלך רוצה וגוזר בכל מלכותו שהשטרות יהי' כשרים אפ"ה כיון שאין בזה הנאת ממון להמלך אין דינו דין וסובר הרב ז"ל בסברתו זו על סוגיא שבפ"ק דגטין דף י' ע"ב דתנן התם כל השטרות העולים בערכאות של עכו"ם אע"פ שחותמיהן עכו"ם כשרים חוץ מגטי נשים, ופרכינן בגמ' קא פסיק ותנא לא שנא מכר ולא שנא מתנה בשלמא מכר אי לאו דיהיב זוזי קמייהו לא קא מרעי נפשיהו אלא מתנה במאי קא קני לה בהאי שטרא חספא בעלמא הוא ופרקינן אמר שמואל דינא דמלכותא דינא, ואי בעית אימא תני חוץ מגיטי נשים ומשמע ליה דהני תרי לישני פליגי וכיון דפליגי קיי"ל כלישנא בתרא ולא מתכשר אלא שטרי מכר אבל שטרי מתנה פסולים, ואע"ג דקיי"ל בעלמא דינא דמלכותא דינא, ככה"ג לאו דינא הוא משום דס"ל דכי קיי"ל דדינא דמלכותא דינא ה"מ במכסים וכיוצא בו שהם הנאת ממון למלך אבל בדברים שאין בהם שום זכות ממון למלך לאו דינא הוא בהכי ומשום דס"ל לתלמוד הכי אצטריך לפרוקי וקאמר חוץ מגיטי נשים עיי"ש, הגם שהעלה שכל דיניו דין אפילו בדברים שאין בהם שום זכות ממון כמ"ש בפ"א מהלכות זכיי' ומתנה, הא דאמרינן בפ' חזקת הבתים דף נ"ד ע"ב גבי נכסי העכו"ם דדינא דמלכותא דינא ומלכא אמר לא ליקני אלא באיגרת משמע דס"ל שכל דיני המלך בממון הרי הם כדין גמור וע"פ דנין ומ"מ אע"ג דקיי"ל דמלכותא דינא בכל ענין אפ"ה לא אמרינן אלא בדברים שהם ידעינן שהם מדיני המלכות, וכ"כ הרשב"ם בחזקת הבתים וז"ל דינא דמלכותא דינא כל מסים ומנהג כל משפטי המלכות שרגילים להנהיג במלכותם דין גמור הוא אבל דברים שאינן מחוקי

המשפט בישראל כהלכתה

המלכות אלא שהמלך רוצה להנהיג כן מעצמו אין דינו דין דינא דמלכווא אמרו ולא דינא דמלכא, וכ"כ הרמב"ם בפ"ה מהל' גולה ואבידה וז"ל כל דין שיחוקק המלך לכל ולא יהי' לאדם אחד בפני עצמו עיי"ש, ומעתה יש להוכיח שאם המלך יתן צו דק כנגד חלק העם אשר במדינתו דיניו אין חלין, לכן שפיר אמרו לו השטרות העולם בערכאות אע"פ שחוחמיהם עכו"ם כשרים כיון שהם מחוקקי המדינה ליתן מס מכל דבר משא"כ גיטי נשים שאין דבר של מס וגם שאין דין שווה לכל העמים ולכן פסול אם נעשה ע"י עכו"ם וכמו כן שאר דיני תורה אשר נמסרה רק לעם ישראל ולכן ג"כ אין הרשות להמלך להפר לעם ישראל לדון בין איש לחבירו וכדומה מה שהוא ע"פ תורה, והדיין הראוי לזה עיין בחור"מ סימן ג' ואיך שיהי' מה שנעשה בדיניהם וע"פ חוקי המדינה לכו"ע דיניהם דין בכל חוקף ועוז א"כ אין אני מבין האיך יוכל ב"ד להזדקק לדין שנעשה כדת המדינה ולחייב המוכר דהא בפירוש בחור"מ סימן י"ב ובעה"ש אין לדיין להזדקק לשום דין שנעשה עליו פסק הן דין הן פשר אע"פ שבע"ד אחד נותן אמתלא לדבריו שכפוהו לדין או שאר אמתלא אין להזדקק לזה דבי דינא בחר בי דינא לא דייקא דא"כ אין לדגור סוף מלבד שזה גורם מחלוקת ואין שלום יוצא מענין כזה, ועיין גם בשו"ת תומת ישרים סי' ט"ז שרצה לומר שאפי' השר אינו משה מדותיו לכל האומות שתחת ממשלתו רק היהודים ג"כ נקרא דינא דמלכותא ועיין בשו"ת ר"י אסאד חור"מ סימן רל"ג בשם אדרת אלי' ובשו"ת דברי חיים ח"א, סימן מ"ז ובח"ב סימן ל' ובספר דברי גאונים כלל כ"ה ובשו"ת חת"ס חור"מ סימן מ"ד.

וע"ד השכירות ששכר בעד \$50,000 לשנה מקאמפאני אשר הכל נעשה ע"י המנהל והיות שהי' לו הפסד ממון בשנה ראשונה בקש הגחה מהשכירות אשר המנהל הסכים וכעת בא אחד מהקאמפאני אשר יש לו לערך 8 שערס וחובע מהשוכר שישלם השכירות כפי שהי' השטר הראשון כי אינו מסכיב עם הקאנטראקט החדש והזמין לדין תורה השוכר הזה והב"ד עשו פשרה בזה וזייבו השוכר שיחן לו איזה סכום ואני לא ידעתי מהיכן הוציא הדין הזה כי לפענ"ד השוכר יכול לטעון שלאו בעל דברים דידי הוא, ואין לו שום שייכות עם האיש החובע לא שכר ממנו ולא דיבר אתו מכל הענין ואין לו כח הרשאה מהקאמפאני, והב"ד שהוציא הפסק וחייבו השוכר עחדין ליתן הדין כי זה גזילה ממש.

וע"ז באעה"ח ח"י סיון תשל"ז

ה"ק שלום יודא גראס

אבדק"ק האלמין

קובץ קול קורא'ס שנתפרסמו ונתפשטו בתפוצות ישראל מזמן לזמן כפי צורך השעה ע"י "ועד להגנה על משפטי ישראל" ועוד איזה מודעות נחוצות.

מעשה רב

כדי להבהיר שפלות המצב בפסקי די"ת במעשה רב אנו מציגים כאן לפני הקורא הנכבד תופס מאורע נורא שנתפרסם בקרית חוצות מגדול בתורה אחד שנתעוול מרירות ע"י משפט מעוקל ואבד פרנסתו עי"ז ונחלו ב"ב יחד עם כמה צרות אנושיים שנתגלגלו עליו כתוצאה מזה ה' ישמרנו.

פרק ה

די טענות פון א רב געגען דעם היינטיגען שטייגער פון פירען דין תורה'ס

— שלאָגט פאַר איינצור- פירען בתי דין וואָס זאָלען אויפנעמען דין תורה'ס אָן געלט.

ער האָט געהאַט אַ דין תורה און פאַרלירען, טראָץ דעם וואָס ער האט אויפגעוויזען אַז פסק איז ניט קיין גערעכטער..

און צו אונזער ווייטאָג גייט עס אַווי ווייט, אַז ווען דער ניו יאָרקער דעפּיוטי-מעיאָר האָט פאַרגעשלאָגען צו שליכטען דעם ענין פאַר אַ דין תורה, האָט מען אים געענטפערט, אַז „עס איז שווער צו טרעפען נישט קיין אונטערגעקויפטען רב, און די סאַטמאַר רער שרייען שמונו שמחים ווילט זיך זאָגען, אַז שמונו שמחים דאַרף מען שרייען אויף די וואָס האָבען רעפּירט צו דעם מצב, אַז חסיד'ישע אידען זאָלען רעדען אַזוי וועגען רבנים.

איך וויל נישט אַרײַנגיין אין אײַנצעלהייטן, איך האָף אײַזש אַרױסצוקומען מיט אַ ספר, וואו עס וועלן אַרױסגעברענגט ווערן פאַקטען, אַבער דאָ ווילט זיך זאָגן, אַז עס איז דער ביטערער אמת, און ווען דער סקווערער רבי ערקלערט, אַז ער וויל גיין צו אַ דין תורה נאָר צו אַגודת הרבנים, איז דאָס נישט מער ווי רעכט.

בעווייס זיינען געווען סכסוכים אין אַלע צייטען צווישן אידן. מען האָט אַבער נע" וואוסט אַז דער אַדרעס איז די תורה, און עס איז באַלד געברענגט געוואָרן פאַר אַ דין תורה, און ווי דער דין תורה האָט געארומטילט, איז דאָס געווען בינאָנער פאַר אַלע צדדים. אַנדערש איז אַבער דאָ אין אַמעריקע, וואו אַלעס איז אַ ביזנעס, און לידער איז אויך די דין תורה געוואָרן אַ ביזנעס, און אויב אַ ביר- געס, האָבען זיך הערצו גענומען „מומחים“, און אַז איינער ווערט געפאַדערט זיך צו שטע- לען צו אַ דין תורה, האָט ער שוין די אַדרעס פון אַ „מומחה“ וועמען ער געמט אַלס בורר, און דער קלויבט אויך אויס אַ דריטן „מומחה“, און זיי דערקלערן, אַז נאָר צו זיי וועלן זיי גיין צו אַ דין תורה. ביי העם מצב זיינען דאָ פילע רבנים, וואָס אַנטזאָנען זיך בכלל עט פירן דין תורה'ס און עס הערשט אַ סאַאס אין דעם דין תורה פעלד.

המשפט בישראל כהלכתה

אויף א טענה וואס איך זאל האבען מכלומרמט געשענה'ס. ווען איך האב געזאגט אז איך האב דאס קיינמאל נישט גע'מענה'ט, האט איינער פון די דיינים געזאגט: "איך ווילט לייקען גען? מיר האבען געהערט", און בורשפאגן מיך געמאכט פאר א ליגנער. ווען איך האב אים 'אכער הערקלערט, אז די דין זורה איז רע'קאדירט געווארען און באלד ארויסגענומען דעם "מעפי", האט ער צומענעמען דעם טעם און ביי הייליגן טאג האלט ער' עס בגדילה, אז מראץ דעם אלעם איז ער אָנגעטאָנגען מיט דעם פסק, וועלכער האט צוגענומען ביי מיר דאס ביהמ"ד, איבערלאזענדיג מיך א בעל זוב אויף טויזענטער דאלאר, וואס איך האב אריינגעלייגט אין ביהמ"ד און די מקוה און א משפחה וואס דאָנגעלט זיך דעם טאָג איבערצוקומען.

גאָד א פאָר וואָסען האָבן די לייט פאַרקויפּט עס צו א רב מיט א קאַלאַסאַלען פּראַאיט פון 30 טויזענט דאָלאַר.

איצט איז דער מצב פאר מיר אומדערמערט ליד. מיר האבען אלע יארען געלעבט מיט דער טרעסטער שפאָרזאָמקייט, כדי נישט אריינגעצופאלען אין חובות, און די פאלשע דין תורה האט אונז אינגאנצען רואיניוּט און דער' שייטערט, און אויף דעם שרייט קיינער נישט שוונן נשמים!

פאר פיל מענשען וועלען אפשר די אויבן דערמאָנטע זאכן קלינגען אומגלייבליך, בפרט ווען דער העלבער איז דער בעל דין אליין, הגם די פיל יודים און פריינט ווייסן אז איך וואָלט זיך נישט געשריבען אין זאך וואָס איז נישט ריכטיג, וספּרט ווען דאָס איז פּונע אין אימיר צענט כבוד, וספּרט כבוד פון רבנים, זיינענדיג אליין א רב ווייס איך וואָס עס מיינט כבוד התורה און כבוד הרבנים.

איך ווייס, אז ס'איז דער דרך וון יעדען בעל דין וואָס פאַרליירט, צו טראָגען א וואָס אויף דעם רב, הגם דאָס איז נישט באַזענדיג טיטש ווען ער פּסקיענט ע"פּ תורה, אָבער אין מיין פּאָל האָב איך דאָס מברא געזאָגט פריער

אין ברדיי וזהו עובדא. ווען מיט א יאָר צוריק האָב איך געזאָגט אז דין תורה מיט צוויי חסידים, וואָס האָבען דאָ אין מאַנסי איר בערגעבוים א שייכוּ און אַזווערטייזט מיין באַמען, אז איך וועל בויען א ביהמ"ד און א מקוה, און גאָכדעם ווי איך האָב אַריינגעלייגט טויזענטער אויסצובויען דאָס ביהמ"ד און די מקוה, ווען דאָס איז אַזווערטייזט געוואָרען און א דאָנק דעם איז אַנטוויקעלט געוואָרען א הערליכע סביבה, האָבען די צוויי לייט פאַר' שטאָבען, אז איצט איז דאָס ווערט א קאַלאַר סאַלע סומע צו פאַרשויפּען פאַר א רב, און— ווי האָבען מיט פאַרשידענע מעטאָדען דורך דעם געריכט פּרובירט אַנולירען דעם קויף, און ווען דאָס געריכט האָט צוריקגעשלידערט ייערע פאַרגומענטען און ווי האָבען דאָס אַייבערזייליגט צו גיין צו א דין תורה, וואָס זיי האָבן זיך אַנטוואַנט בעפאַר, האָפענדיג צו געוועלען מער דורך געריכט, איך בין יא געגאָנגען צו א דין תורה און איך בין אַרויס בשן ועין.

תערת און שטויבט. מען האט פאך גע' סקליענט אז איך האָרף בעטן מחילה ביי די פאַרליימדער און הילכי ערבות, איך האָב געזאָגט, אז אזא פסק וואָלט געווען א חידוש אויך אין "סדום", און איך האָב זיי געלאָזט זויסען אז איך קען אויך די קלייגע אַוּתוּת, איך בין אויך א רב, און כ'האָב באלד אָנגע' שריבען א קונטרס פון 30 עמודים, וואו איך ווייז זיי אָן, אז דער באַננער פסק האָט נישט קיין יסוד און געבעטען אַן ענטפער, אָבער זיי לאָבען זיך אויס ווי גאים.

אין פאַרלויף פון דעם דין תורה האָט אייך גער פון די דיינים געזאָגט צו זיי אין מיין געשענוואָרט, "איצט איז עס ביי אונז אין די הענט און מיר וועלן איך געבען באלד אַלין, איר וועט דאָס קענען פאַרשויפּען ווי איהר ווילט", און זיי האָבען טאַקע מקיים געווען און גע'פּסקיענט אז איך האָרף אַפּלאַוען דאָס ווייז און פון די האַטאָות וואָס איך האָב אַריינגע' ליינט באַקום איך וואָרנישט צוריק, בויטענדיג

ברעכענס וואס עס מערן זיך לעצטענס צווישן היימישע אידן, בפרט צווישען דער יוגענט. זעה אויך "המאור" גליון רל"ט, און ספר מנוחת שלום (פ"י) להרה"ג רש"י גראס, אבד"ק האלמין.

די תורה הק' והאריענט די דין-תורה פירער, צדק צדק תרדוף, לא תגורו מפני איש כי התשפט לאלקים הוא. איר זאלט נאך ליפען נאך גערעכטיגקייט און נישט מורא האבן פאר קיינעם, ווארים דער משפט איז גיט'יג. זאגן די פוסקים, אז ווען א דין ווערט געצוואונגען פאלש צו פסק'ענען, אפילו פון א רבאון וואס דראהט אים מיט'ן לעבן, איז ער זיך מחויב מוסר נפש צו זיין, ווייל ווען ער גיט ארויס א פסק בשם התורה, און אויב דאס איז נישט ריכטיג, איז דאס עשירת הדת חזו וואס איז יחרג ואל יעבור.

עס איז באקאנט אז דער בעל נודע ביהודה איז געצוואונגען געווארען פון א פריץ ביי א דין תורה צו פסק'ענען אונגונסטען פון דעם צד וואס איז געווען באפריינדעט מיט אינו, און ווען דער נודע ביהודה האט זיך אנטזאגט און דער פריץ האט ארויסגענומען א רעוואלוציער איז געזאגט, אז ער גייט שיסען, האט דער נודע ביהודה אריפגעמאכט זיין רעקל און גע'זאגט "שיט, איך וועל קיין פאלשען פסק נישט ארויסגעבען", איז דערבער דארף מען וויסן וועגען די פאלשע דין תורות, "אז דאס איז א גזירת שמד ר"ל, וואס מען דארף גיין פאר דעם איז פריער אריין, און אלע שווייגן, זאגן אויב דער דעברעציגער רב האט געוואגט זאגן א ווארט איז ער טעראריזירט געווארען, ווי ער ברענגט אין זיין חיבור.

מיר ווענען זיך דערבער צום ברייטען עולם: וואכט אויף! באליבע שריט מוזען גע'נומען ווערען. שופטים ושוטרים ותו לך בכל שנריך ונפסו את העם משפט צדק, זאלן אין יעדען אידישען געזענט ארעקגעשטעלט ווערן בחי דינים מיט ערנהאפטע רבנים, וועלכע זאלען נישט זיין אונטערגעווארפען קיין שום פארטיי, און אויב עס איז מעגליך זאלען זיי

ע"פ תורה מיט א צוען טעמים לכה"פ, אז די דין תורה האט קיין גרונד, און כדי צו מאכן זיכער, אז אפשר מחמת פניעה האבן איך גע'מאכט א טעות, האבן איך עס איבערגעווערט מיט 7 רבנים מובהקים, אין אלע זיינען געווען פולשטענדיג איינשטימיג מיט מיר, ע"כ האלט איך טאקע אלס רב איך דאס א פליכט אויף מיר ארויסצוקומען אין דער עפענטליכקייט.

נאכדעם ווי איך בין אליין איבערצייגט גע'ווארען אין דער טרויעריגער ווירקליכקייט פון דעם, ווייל איך האבען צו די יעניגע וועלכע זאגען נאך אז אפי' ביי די אומשטענדען מוז מען שאנעווען דעם כבוד פון רבנים, ווייל איך זאגען, אז כבוד הרבנים איז טייטש נאך ווען דאס איז באגלייט מיט דער מאס תורה וואס עס דארף באזיגען איינער וואס טראגט דעם טיטול און גלייכצייטיג — און דאס איז דער עיר — ווען די תורה זיינע ווערט פאר'וויקליכט אין מעשה, אין אייגענער פראקטי'צירונג. אנדערש זאגען די חז"ל ת"ח המזולל במצות דרי הוא כקל שבצבור (יו"ד ס' רמ"ג ג), ובפרט אזא זאך ווי א פארקרימונג פון דין, וואס אויף דעם זאגט דער תנא אין פרקי אבות פ"ה, אז עס ברענגט א שווערד אויף דער וועלט און חז"ל זאגען אין שבת, אז אלע צרות פון דור נעמען זיך פון דעם.

מען דארף דערבער אלארמירען די וועלט, בפרט ווען דאס האט שוין אנגענומען אז עפ"י דעמישען פארמאט, און זעה אויך אין ספר באר משה ח"ד פון כ"ק אדמו"ר שליט"א מדברעצין, וואו ער שרייט געוואלד אויף דעם וואס עס קומט פאר ביי דין תורה'ס און ער האט אויך געשטורעמט אויף דעם אין זיין סייערליכער שבת הגדול דרשה.

אבער נאך שארף איז ער ארויסגעקומען אין זיין נארוואס הערשיגענעם ספר שו"ת באר משה ח"ה, וואו ער שרייבט נישט קיין הקדמה נאך די נאנצע הקדמה פארנעמט זיך מיט די פאלשע דין תורה'ס און ער זאגט אז זיי עסן אויף די בשר און גידים ועצמות פון כלל ישראל, און דאס איז גורם צו די פאר'

המשפט בישראל כהלכתה

קיימער וואלט האן גארנישט געטראכט וועגען
 גיין אין קאורט, נאר געגאנגען צו דין תורה,
 און אי"ה אין אונזער ספר וועלען מיר מבאר
 זיין אז עס האט גארנישט צו טאן מיט "בי
 דינא בת דיןא לא דייקין", אן איין ביז דין
 זוכט נישט גאָר אַ צווייטען בית דין, און ווי
 געזאגט, אזוי פירט זיך אין א"י.

אין הלואי זאל מקוים ווערען בקרוב דער
 פסק ואשיבה שפטיד כבראשונה (ישעי' א)
 בב"א, מיט זאגן

הרב שלמה יודא שווייצנער

ע עלען פלעיס, ספרינג וואלי, י. י.

חרב שלמה יודא שווייצער, רב דקהל דרכי נועם,
 ספרינג וואלי, ניו יארק; מחבר ספר דרכי נועם
 וספר שו"ת "לשלמה משפטיד" על עיני ח"מ.

גישט געמען קיין געלט פון דין תורה'ס, נאר
 זייער געהאלט זאל קומען פון די קהילות פון
 די געגענטען, און ווען עס גייט ארויס א פסק,
 זאל קלאָר געזאגט ווערען — דאָס און דאָס
 זיינען געווען די טענות און דאָס איז דער פסק
 ע"פ די און די טעמים, און ווען מען וויל דעם
 פסק ווייזען פאר אַנדערע רבנים, זאל דאָס
 ערלייבט ווערן, און ווען מען זעט איין אַ מענות
 זאל דאָס געברענגט ווערען צו די אויפֿ
 מערקזאָמקייט פון דעם בעל פסק אין דער זאל
 באַדאָנקען צען מאל וואָס מען האָט אים מציל
 געווען פון צוויי דייקין, אזוי ווי עס פירט זיך
 אין א"י, און דאָס וואָלט צוריקגעברענגט און
 געהויבען דעם כבוד התורה און כבוד הרבנות.

השטטה מעמוד י"ט

מקשה אחת זהב טהור

הצה"ק ר' יצחק מגישחיו ז"ל הי' אומר בשם אביו הצדיק ר' מרדכי מנעשחיו ז"ל על
 הפסוק "מקשה אחת זהב טהור":

— דבר קשה אחד יש בעולם: שיהי' לאדם "זהב טהור", שמעותיו יהיו נקיות וטהורות;
 ואם נמצא אדם כזה הרי הוא בבחינת "מגורה" בעולם העליון.

* * *

פעם אחת ישבו במסיבה הצ' הקדוש ר' לייב שרה'ס ז"ל, והצ' הקדוש ר' פנחס מקוריץ
 ז"ל, והצדיק הק' משיטטובקה ז"ל, נענו ואמרו: מי שיש לו מעות כשרות הוא ישלח לקנות
 "תיקון" (משקה, מהתועודות חסידים, נקרא "תיקון").

פתח הרה"צ משיטטובקה ואמר:

— אני יש לי מעות כשרות, כי קיבלתי היום דמי־פסק בעד דין־חודה, שפסקתי לאמיתה
 של חורה, ובכן הרי זכיתי במעותי כדין.

השיב הצה"ק ר' פנחס מקוריץ ואמר:

— הרי יוכל להיות כי בלבו של אחד מבעלי־הדינים לא היה לתת הסך שנתן, רק נפני
 שהשני נתן הוכרח גם הוא לתת, ובכן אין אלו מעות כשרות; אבל אני יש לי מעות כשרות, כי
 בא לפני אדם אחד בבקשה להתפלל עליו, והתפללתי, ותפילתי ב"ה הועילה, ונתמלאה בקשותי,
 ומטוב לב נתן לי ה"פדיין", וזכיתי בו מן הדין.

נענה הצ' ר' לייב שרה'ס ואמר:

— גם זה עדיין אינו כסף טהור, שכן יוכל להיות שאם האיש ההוא היה מתפלל בעצמו,
 או היה מבקש מאיזה אדם כשר אחר שיתפלל עליו, היתה חפילתו גם־כן מועילה, ולא היה צריך
 לתת אז את ה"פדיין"; אבל אני אקנה את ה"תיקון" מכסף טהור ממש, כי כשאני לעצמי אין
 לי אף פרוטה אחת, ואלך ואלוה הסכום שבערו אקנה ה"תיקון", והלואה זו תבוא לידי
 ככשרות גמורה, ואזכה בה בכירור בדין של תורה.

נמנו וגמרנו, שהצדק עם ר' לייב שרה'ס.

פרק ו

וויי-געשריי פון האלמינער רב איבערז מצב

פון דין-תורה'ס וועגען שלום בית

אויף פארשידענע פלוצות, הלמאי מען הענט נישט מיין שטימע אויך וועגען דער האקאב-טאליע און דעקרות וואס הערשט אין דעם פעליד פון דין תורה'ס, וואס פארדינט פארצונ ארויף מעורר צו זיין.

אין חנם די זאך ברענט אין מיר, אבער דאך האב איך זיך אפגעשאלטען פון אלארמירען זיי צעענטליכקייט, און דאס נאך מיין ביטערער ערפארונג אויף דעם געביט פון כשרות וואס איך בין געווען דער ערשטער צו אלארמירען און רופען די צעענטליכקייט צו וואכאמקייט דורך מייע ספרים "גמש ישעי", "ו הלקינה", ווי אויך דורך אנהערע וועגען פאר וועלכע איך האב באצאלט מיט אומענדליכע פארשאלטונגען און רדיפות אויף דעם גרויזאמסטען אופן, מיט דראגאונגען און פינגנציעלער טאטאלער ראי-נידונג, וואס ווען נישט זכות אבות וואלטען מיין דאס נישט אויסגעוואלטען.

מיר האבען גענומען מעורר זיין איסקו ענינים ווי ציצית, מנוחות, יחוד, סימיליאק, דעוד וואס בארירט קינעם גישט און קינען האט קיין סטאק אין זיי, אבער אדאנק מייע ספרים בין איך געווארע א צענטראלער און רעס וואו עס קומען אן אלע וויי-געשרייען און הארץ-רייסענדע עוולות, האפענדיג ביי אונם צו געפינען א הערענדיג אויער, ספוט אין שלום בית פראבלעמען, און מען ווענדעט זיך צו אונם, און מיר פרוכירען צו העלפען אויף א שטיילן באשיידענעם אופן ווי היינט מיטגליך, און ברענגען שלום, און דאָרט וואו שלי' האט קיין באַזיס, צו דערפירן צו אַט און שיידונג.

אבער לעצטענס ווען מיר האָבען זיך געב-טער באַקענט מיט דעם פראַבלעם ווען מיר און וואָס מיר פאַרריכטען קומען אַנדערע און מאַכן וואַליע, און די אַנדערע זיינען נישט קיין אַנ-דערע נאָר געלטוויגערס, פאַרשטעלט מיט אַ

רב רקהל מן שול, האלמין וויס בישבה וכלל בית ישעי-צבן ליהודא פשוטות ויהודיקי
במהותם אבות הענות שלום וי הלקים) מיהוד יהודה ועל הלכות ציצית, שירת זכור וכו' ועל הלכות שריים, חזון ישראל פני מדינת ליטוה, הכנס והבנות, מדינת ליטוה, פחות שלום ועל חיל מוהר, מנהג שלום ויהודה (למרות) מנהג יהודי, ועל חומר איסור, חלב עזרים, וביטולקין, גוש ישיעי, ועל סמכות אגרות, יהוד קדושה וישאל ועל הלכות יהוד, ושיי

בס"ד

דער נביא (ירמיי' יחזק') זאָנט האַמרת' לא אוכרנו ולא אדבר עוד בשמנו והיי' בלבי אשם ובערת עצר בעצמותי ונלאתי לכלל ולא אוכל (ירמיי' כ. ט.)

איך באַנוץ די מאַטאָ פון דעם נביא'ס רייד וואָס הקדמה צו מייע רייד איבער דעם אַנגע-וויסאָנטען פראַבלעם פון דין תורה'ס אין אַמע-ריקע, פון וועלכן עס העיסט זיך אַזוי אַפט דער וויי-געשריי פון די באַעוולטע און באַטריב-טע, אַבער ליידער בלייבט זייער געשריי אַ קול קורא במדבר" אין מען קען אויף זיי זאָגען די ווערטער פון שלמקעיה "ואראת את כל הע-שוקים אשר בעשים תחת השמש והנה המעת העשוקים ואין להם מנחם" וגו' (קהלת ד'), וואָרען פון באַרויבטע וואָס האַבען נישט קיין סרייסט.

פיל ווענדען זיך צו מיר מיט טענות היות איך גיב אַרויס ספרים און קום אַרויס אַפט אויך אויף די שפאַלטען פון צייטונג מעורר צו זיין

המשפט בישראל כהלכתה

חבנישען נאמען און טראכט, צו וועמען די צוהמלוקליכע מוזען צאקומען או דערפירען צו א גט (על) בספרי מנותת שלוי עמוד ב' באר ריכות).

ליכע משפחה איז נישט אומשטאנד צוצושטעלן די פארלאנגטע סומע פירט דאס צו יארען פון ליידיג און עיגון משפחה, וואס עס איז באקאנט ווי אונזערע וואכנים האבען פאר דעם געזארגט און אומערמדיליך געארבעט. איז אנטשטאט חבנים וועלכע דארטן גיין אין זייערע פוס-טריט זאלען געבען צו פארשטיין דעם מאן אדער פרוי נישט צו באשטיין אויף זייער פאך דערנאך וואס איז נישט בארעכטיגט אין די מוסרטיגע פאלן און עס איז נישטא קיין טימן ברכה אין זאח געלט און יודע דער פון איבען וויל איינעם געבען וועט ער געבען אויף יאשר ווייטע ארבעט טוען ווי פאך די צווייגעווענטע רבנים ערמאטיגען די מילה, שומו שמיים!

דערליכער קען איך נישט בלייבען פאטירן און גלייכמילטיג, ווייל דאס האט שוין בארימט די שטרונגעס פון מיין הארץ, וועלכע פילט גוט דעם ווייטאג פון די בעיקוול'מע און אינאיינעם מיט זיי שרייען מיר ארויס מיט א וויי-געשווי, און הנם מיר האבן נישט מאמענטאל קיין עצה ווי צו צוימגען די איבלען און ארוםטעררייכען זייער חבנישע מאסקע, דאך האבען מיר געזען בען איין פראקטישע עצה וואס מיר ווילן געבען פאר די אלע וואס דארפן האבען א דין תורה און האבען נישט קיין צוטרדי אום בית דין זאלען זיי זיין פארזוכטיג ביים אונטערשרייבען די 'שטרי ברורין' וואס די רבנים גיבען זיי פאר דער דין תורה אונטער צימישיריבן און פאר-לאנגען אן די רבנים זאלען זיך פארפליכטען צו געבען זיי שרייבליך דעם 'מתוכן הדתני', דאס הייסט א שרייבליכע ערקלערונג וואו עס זאל ערקלערט ווערען ווי פאלגענד - דאס און דאס זיינען געווען די סמכות חביעות פון די גדהים און אונזער פסק איז באזירט אויף די און די הלכותייגע יסודות און סעמים.

און מיר ווילן אויסמוענקרעם מאכען אז אונז פירט זיך ארץ ישראל ביי די כתי דינים, וואו עס ווערט שרייבליך ערקלערט זייער פסק דין און עס איז שוין ביז היינט צוטאגס 15 בעהער פון פסקים.

אין די מערסטע פאלן, ווען א פארשאלקט מוז זיך שיינען, איז עס ווייל די צוויי זיינען פון אנדערע פארקאטערן, ווען דער יונגערמאן אדער פרוי איז פון אן איידעלעך נאטור און דער פד שונגד איז נישט קיין איידעלע און איז נאך גאר א גראבער נאטור און פארשאלקט ויין אדער איר בריוו אויף אן אומערטרענגליכען אופן און עס בלייבט נישט קיין אנדערע עצה ווי זיך צו שיינען, אדער צומאל איז דאס א גע-זונטהייט פראבלעם א. ה. גל, וואס מאכט אומ-געגליך דאס צוהאמענלעבען.

ווען דער פארשאלקער ווערט אויסגעטאדערט פון א בייך צו געבן א גט, האט ער באלד אן אדרעס פון א פסיגען 'בורר' מיט וועמען עס קומט צו א דין תורה, און דער שטעלט באליד פאר אן אומערטרענגליכען מענטש און דערנאך, כדי בשעת ון צו זיין ביי זיין קליינט דעם פארשאל-קער און זיך ערווערבען א נאמען אלס געזעך בחרר און דיי-געווענער, וועלכער מאכט אלע אומערטען פאר העכט, און דאס ריל אין נאמען פון דער תורה, וואס ער פארקומט דעם פשט און מעלשט, ווען דאס איז ביי א געלט-דין תורה איז דאס גענה טראגיש און די פאלגען קענען זיין היטערע, אבער נאך מער טראגיש און בלוטיג איז עס ביי א שלי בית דין תורה ווען דער געלט-פארשער זוכט אויס פון א בלוט-ארימען בלוטיג געלט וואס דער ארימער ווערט דוואירט אויף דעם פאלגען לעבן, פאר ווייל דאס געווען פון גט איז אין זיין האנט.

אין פאל ווען מען זעהט אין אן דאס צוואך געמולטען איז נישט געגליך, איז דער מאן אדער פרוי כעזיב צו געבען אדער געמען א גט, און דאס געלט געמען פאר א גט איז אומבארעכ-טיגט, פשוט נאך ווען דער געלט-פארלאנגער איז דער מאן וועלכער פריעס אים געלט נאך ווייל ער האט דעם געווען אין האנט, און ער איז גיט בעסער פון דעם באדייטישן תלמי-מפיק, און ווען די צווייגעווענטע אומבליק-

רבנים זיינען דאס מחויב צו טאן אויב איר סאראלאנגט דאס. מיר גיבן דא קרצע איסצוגן פון פוסקים: עי' סמ"ע חו' סי' יד ס"ק כד צריך לצאת ידי שמים ולתת הטעם עיי"ש וכן מבואר בשו"ת מנחת אהרן חר"ק סי' יג הנכון לכל ירא שמים לכתוב באיזה טעם דן אהרן עיי"ש וכן ב' בשו"ה פ' משפטים קבלה מאביו כי צריך הדין להחיות; מאיזה טעם דנו בכל ענין אפילו אין בע"ד חושדו כדי להפיק היתר ע"ש חעי' בת' שו"מ ח"ג סי' ק"א עיי"ש רע"י קובץ הפוסקים ח"ב וע' הפ"ש בשם ת' שערי יושע דאפי' בפשטה חייב לומר כהיכן דנו גם הפשטה צריך להיות קרובה לדיון לפי הטענות. ומשנה"ה אם הבע"ד אומר הורנו מהיכן דנתם חוץ מן השורה חייב הפשרן להסביר ולתת טעם לדברים ההם והתוס' והרא"ש תלו טעם החבר משום היתום נקיים מה' ומישראל דכיון הגם הפשטה צריך להיות קרובה לדיון אין נקי לשמים ולבריות אם הבע"ד צעק ולא נטעה וכו'. פון די אלע פוסקים אין צו זעהן אז רבנים זיינען מחויב צו ערקלערן אויף וואס זייער פסק אין געבויט אויב ער איז א ירא שמים, און מען האט רעכט דאס צו ווייזען פאר אנדערע רבנים צו זעהן צי עס איז ריכטיג דער פסק. עי' שו"ת הבי"ח סי' כג עיי"ש נבי"ח תו"מ א', און הגם מיר ווייסען אז עס זיינען דא

רבנים וואס אנטוואנען זיך דאס צו טאן אין דעם סוד דערפון דערציילט אונז דער נודע ביהודה ת' תו"מ סי' א' ח"ל: יפה הודה שבוחאי אפי' אם אין טעם לחושדו אפ"כ צריך ליתן בכתב הטענות והפסק וכו' חפ"ט ברונו שהטענות מצוי' ולא חשדו אצלי שום רב שימנע מלעשות כן אם לא שיהיה טאגת שלא דן בצדק או בדרך או בשגגה וגם לבו ובוש מלהחיות על האמת שטעה ע"ש. הערען מיר קלארע דיבריינו. אין אויב דאס איז געזאגט אין דור פון נודע ביהודה מיט 200 יאר צוריק, געוויס היינט, בפרט דא אין אמעריקע, וואו מיר הערן אפט פון נאקאג דאלען וואס קומען פאר, אין דער בע"ד בארעכ"י טיגט צו האלטן יעדען פאר א חשד און פאר-לאנגען אן אויפקלערונג אויף דעם פסק, אז אויב דער בע"ד אנטוואנט זיך, הייסט איר אויף און זאגט א גוטע טאג, ווייל די אחרזאך זאגט איר דאך דער גוי"כ און איר מעגט אים גלייבען.

השני'ת יגדור פרצותינו וישב שפטינו כבראשונה. בכבוד רב.

ה"ק שלו יודא גראם
אב"ק האלמין יצ"ו.

נ.ב. אונזערע ווערטער זיינען ניט געצילט געגען רבנים אין אלגעמיין חס ושלום, נאר געגן די באקאנטע דין תורה פירערס ביי וועמען די דין תורה איז א פראפעסיע ווי אנדערע פראפעסיעס וועגן וועלכע ס'האט זיך אויסגעדריקט הרהג"צ דער דעברעצינער רב שליט"א אין זיין שבת הגדול דרשה אז זיי זיינען פאראנטווארטליך פאר אלע אומגליקען ל"ע און ווי ער רעדט באריכות אין דעם ענין אין זיינע ספרים שו"ת באר משה חלק ג' און חלק ה'. מיר לאזען אויס מיט די ווערטער פון נודע ביהודה זצ"ל. פארמעגן פון אידן אין דעם ביטערן גלות איז דער משפט, ווער עס בארירט עס בארירט ער דעם שווארצעפעל פון איד'שן פאלק, און ווער עס ראטעוועט אפ דאס פארמעגן פון די הענט פון די צוטרעטער איז עס גלייך ווי ער וואלט גערעטעוועט דעם גאנצע קלל ישראל.

פרק ז

אויפרוף וואס איז פארשפרייט געווארן אין בתי מדרשים מיט 3 יאר צוריק איבער א דין תורה סקאנדאל

כה אמר ה' עשו משפט וצדקה והצילו גזול מיד עושקו וכו' (ירמ' כב א).

קריאה ואזהרה !!!

הנה זה הרבה שנים שנשמע קלא דלא פסיק על השערורי' הגדולה וההפקרות ששורר בין הרבנים פוסקי דין תורה, ובפרט בדי"ת הנעשה ע"י בוררות ובל"א ובל"א שכל אחד בורר לו אחד, וכל בורר רוצה להצדיק את בעל דיוגו בכל האמצעים, וכל דאלים גבר. (וכבר האריך בזה בס' באר משה סוף ח"ג) וגם השמיע במרום קולו בדברים החוצבים להבות אש בדרשת שבה"ג שהאריך להוכיח ע"ז, גם הרבה מתלוננים שהדיינים לא מרדקים לשמוע היטב טענות בעלי דינים ולרדק בדבריהם, והגם שלוקחים שכר בטילה לשמוע טענת בעלי דינים שומעים רק מקופי'.

ובפרט אם הדיון הוא על שטר ובקאנטראקט שנעשה בין בע"ד שצריכים לדייק היטב וגם לחקור על דינא דמלכותא בזה שכמובן שבוה תלוי תוצאת הדי"ת; ישנם הרבה שאין להם שום ידיעה בענינים אלו וחוקעים עצמם לדי"ת, ועי"ז יוצא משפט מעוקל ר"ל, ולא די שאין מצילים עשוק מיד עושקו אלא מצדיקים עוד את הגזולן, ועי"ז איש כל הישר בעיניו יעשה, ומה לנו להאריך בזה שמוכן לכל בן דעת שדברים כאלו הם המקור לכל אסוננו וצרותינו, שדבר זה גורם לחילול כבוד הרבנות וכבוד החורה ר"ל שהרבנים הם נושאי דגלה של תורה; וגורם שזרכה בוחרים לילך לעש"ג, ע"י נבלות כאלה היהדות הולכת ומתרופפת וי"ל, וגם עמודי העולם ירופפו, כמו שאמרו חז"ל פ"ב דאבות על שלשה דברים העולם קיים על האמת ועל הדין ועל השלום שנא' אמת ומשפט שלו' שופטו בשעריכם ע"ש והיינו כשדנים משפט אמת ממשפט כזו יוצא שלו' ועי"ז יש קיום לעולם.

והנה זה כמה שבועות שנמשכה די"ת בין שני בעלי דינים ואחר שעלה ביד העשוק להביא את העושקו לדי"ת אחר ששלח כמה הזמנות לבעל דין שלו ואחר הפצרות רבות עד שנתרצה לבא לדי"ת כמובן שבחרו להם בורר והבורר בחר להם את השליש בניגוד לרצונו של התובע והבורר שלהם וכמובן שתובע בע"כ יענה אמן, וכנראה שהבוחר ידע לבחור בשליש שיהיה יד אחת עמו וכשהתחיל הדיון בין הרבנים רצו השנים לחייב את התובע על סמך טענה שמכלומרשט טען כך וכשתובע נשאל על כך אמר התובע שמעולם לא טען כך והבורר של התובע הוא זה שאצלו כתוב כמו שאמר התובע אז הוציאו השנים את כתב ידם והראו שאצלם נתב

שהוא טען באופן שיש לחייבו. ומיד בירור התובע כראיות מוכיחות היפך ממה שהי' רשום אצל השנים ואז נתברר שהם סלפו את דבריו כדי לחייבו ועוד הוסיפו להגיד פשט בקאנטראקט היפך ממשמעיתו גם נגד כל סכרא והבטיחו שהם שאלו ע"ז למומחים ופרשו להם כך וכשהלכו ידידי של התובע להראות את הקאנטראקט לששה לויערס כולם אמרו בהיפך ממה שהם אמרו בשם המומחים שלהם והדבר גורם לחילול כבוד התורה והלויערס בשמעם איך שרובנים מסלפים דברים שפכו עליהם קיתונות של שופכים "וכדי בזיון וקצף" וגם מהיום והלאה אנו מבקשים בכל לשון של בקשה לרבני פוסקי די"ת שיתנהגו בדיני תורה באופן הכתוב בש"ע חו"מ סי' ח' סעיף ב' וגם להיות מתונים בדין לדקדק היטב בטענות הבעלי דינים ובהלכה עצמה כמו שג"כ מזהיר שם ע"ז בס"י י' סעיף א' וז"ל המחבר צריך הדיין להיות מתון בדין שלא יפסקנו עד שיחמיצנו וישא ויתן בו ויהי ברור לו כשמש עיי"ש. ובאדרת אלי' פ' ראה כ' צריך הדיין להיות חכם בתורה וגם בקי בדרך אויץ כדי שלא יהי' דין מרומה עיי"ש, וכס' מאזניים למשפט כ' דאם לא ידקדקו בפרשי הטענות הם עלולים להוציא משפט מעוקל ע"ש; ע"כ אם יתברר לנו איזה הט"י בדיני תורה נפרסם את החנפים בשמותם.

ויהי רצון שיקוים בנו מקרא שכ' ואשיבה שופטיך ככראשונה ויועציך כבתחילה וכו'.

וע"ז באעה"ח יום ט' לחודש ניסן תשל"ז לפ"ק

ועד להגנה על משפטי ישראל.

(די נעמען פון די בעלי דינים און די רבנים געפונט זיך אין אונוער אפיס)

* * *

מעלדונג וועגען גרינדונג פון ועד להגנה על משפטי ישראל

נאך אונזער עפענטליכען ארויסטריט וועגען דעם ביטערען מצב פון דין תורה'ס, איז דער אפלאנג געווען א שטארקע, מיר האבען באקומען פילע טעלעפאנען און דאנק אויסדריקען באזונדערס פון רבנים און איינפלוסרייכע פערזענדליכקייטען וואס האבען זיך געווענדעט צו אונז און דערמאנט ווייטער אנצוגיין מיט אונזער ארבעט, זיי האבען איבער געגעבען שטויבעדיגע פאלען וואס עס טוט זיך אפ ביי דין תורה'ס, מיר זענען געווארען שאקירט הערענדיג די איינצלהייטען פון דעם טראגישען מצב אויף דעם געביט.

לידער הערשט א גרויסע הפקילות אויף דעם גאנצען געביט בין אדם לחבירו, עס איז לית דין ולית דין, אלע הלכות בין אדם לחבירו ווערען געטרעטען מיט די פיס, מיר זענען ערות פון הארץ שרייענדיגע עוללות, גריבות, גזילות, און געוואלדיגטאמען פון דעם ערגסטען סארט ממש זעקת סדום ועמורה, און לידער טרעפט דאס אויך צווישען חשובע קרייזען ווי צבי"ש ביי סכסוכים פון ישיבות אדער בחי מדרשים ווי עס הערשט אויך די טענענץ פון כל דאלים גבר, אנדערש ווי אמאל האבען אידען געוויסט אז ביי יעדען סכסוך איז געווען די אורעם די תורה וואס הייסט רבנים און דינים וואס פסקיענען עפ"י ד"ת, צו ווי האט מען זיך געווענדעט צו שליטען יעדען סכסוך, אין לויט ווי די ד"ת האט געלויבעט איז דאס געווען בירגנט פאר אלע צדדים.

היינטיגע צייטען בעוה"ר גייט מען מיטען כח פין די פויסט, און אנדערע גייען בערכאות ווי ס'איז לעצטענס אויסגעקומען צו הערען וועגען סכסוכים צווישען אידישע מוסדות וואס זענען פארגעבראכט געווארען אין געריכט, ווען דער ריכטער האט געטרעטעט פאר וואס מען גייט גישט צו א ד"ת? איז געקומען דער ענטער אז מיר זענען אמעריקאנער בירגער ע"כ קומען מיר צו אמעריקאנער געריכט רח"ל, שומו שמימו!!!

מיר הערען אויך וועגען מסירות רח"ל וואס דאס ברענגט צו א גרויסען חילול השם, עס איז אן ספק אז די טרייריגע תוצאות קומען פון פאלשע ד"ת, פיהל איז שוין געשריבען געווארען וועגען דעם ענין (עייץ שו"ת באר משה חלק ה'ו), משנה הלכות חלק ו', מנחת שלום ח"ו מספר נפש ישעי' על מאכלות אסורות, קול יעקב עמוד כג).

מיר וועלען מודיע זיין אז אין שייכות מיט דעם שרעקליכען מצב איז געגרינדעט געווארען ועד להגנה על משפטי ישראל שעל ידי ביד"צ דקחל עדה האלמין בבארא פארק, וועמעס אויפגאבע וועט זיין אויפצוגעמען קלאגעס קעגען פאלשע ד"ת און בכלל די באנעמונג צו בעלי דינים שלא עפ"י תורה, בחנם. אלע מעגליכע שריט וועלען בע"ה אנגענומען ווערען צו צויעמן די איכלען, ווער עס האט א קלאגע קען זיך ווענדען שריטליך

P.O.B. 331, Brooklyn, N.Y. 11219

צו:

אויפרוף צו קהילות

מיר ווערען זיך צו רבנים, אדמו"רים, ראשי ישיבות, מנהיגי הקהילות, אורעקזשטעלען בחי דינים וואס זאלען מיטען ד"ת בחנם, זייער געהאלט זאל געדעקט ווערען פון דער קהלה, אויך עסקנים וואס קענען ביהילטיג זיין פין יעדע געגענד זאלען אויפשטעלען בחי דינים פון ערעהאפטע רבנים וועלעכע זאלען צוריק מחזיר זיין דעם כבוד הרבנים וצחי דינים ליושנה.

ועד להגנה על משפטי ישראל

שעל די

ביד"צ דקחל עדה האלמין

בולעטין חודש ניסן תש"מ (נתפרסם ע"י השנה שנת תש"מ)

נאך דעם ווי מיר זענען עטליכע מאל ארויסגעטרויטען אויף די שפאלטען פון די צייטונגען און אנדערע פארמען פון קול קוראים געגען די סקאנדאליזאציעס מעשים פון די אזוי גערופענע רבנים בוררים וואס קומט פאר ביי דין תורות, און ספעציעל ביי שלום בית דין תורות, ווען אונדזערע רוף איז נישט געהערט געווארען האבען מיר באריכטעט און צייטונגען וועגען דער גרינדונג פון אווער ארגאניזאציע מיט דעם נאמען "וועד להגנה על משפטי ישראל" שע"י "ביד"צ דקהל עדת האלמין", וועמעס אויפגאבע וועט זיין אויפצונעמען קלאגעס, און מפרסם זיין די מעשים העתועים פון די דערמאנטע בוררים, גלייכצייטיג האבען מיר ארויסגעלאסט א אלארמירענדונגען אופרוף צו קהילות און רבנישע ארגאניזאציעס אוועקצושטעלען בתי דינים צו פסקענען דין תורות אן געלד.

מיר באגריסען כ"ק אדמו"ר הגה"צ מסיגעט - סאטמאר שליט"א וואס די ערשטע זאך נאך זיין אויפנעמען דאס נשיאות איז געווען ביי איהם דאס וויכטיגסטע צו גרינדען אזא מין ארגאניזאציע, ווי מיר האבען געזעהן די מודעה פון התאחדות הרבנים און דער איד פון ערב פסח ווי עס ווערט געמאלדען וועגען דער גרינדונג פון אזא בית דין ביי די התאחדות הרבנים, און עס פוקציאנירט שוין דערווייל איין מאל א וואך.

ע"כ האפען מיר אז פון איינמאל אוואך וועט ווערען א גאנצע וואך, און אויך אנדערע רבנישע ארגאניזאציעס און קהלות וועלען נאך טוהן דעם ביישפיל, וועלען מיר דארך דעם בעזרת השם יתברך פטור ווערען פון די בוררים פלאג, און אויך ווילען מיר אויפמערקזאם מאכען אז מען זאל געווארענט זיין אין די נייע בתי דינים נישט אריינצושטעלען פון די באוויסטע בוררים און אפילו פין די שלישים, ווארען פון די קלאגעס וואס איז צו אונז דערגאנגען, שטעלט זיך ארויס, אז אויסער זייער געלט גייציקייט אויסצופרעסען וואס מער געלד פון די בעלי דינים און מצדיק זיין זייער קליענט מיט אלערליי נישט יושר-דיגע מעטאדען, ארבייטען זיי נישט פאר לויט די גרויסע געלטער וואס זיי באקומען און זענען בכלל נישט מעיין בדין, און אויב און מיטען דין באקומען זיי א קאל פון א אנדערע דין תורה ווי עס שטייט זיי צו פארדינען מער שלאגען זיי כפרה מיט ביידע בעלי דינים, און

גיבען ארויס א פסק וואס עס לאזט זיך, און ווען די בעלי דינים טענען צו זיי הייבן? ענפערען די רבנים מיר האבען נישט קיין צייט מער אויסצוהערען מיר האבען שוין גענוג צייט פארברענגט מיט אייך דא, (פאר וועלעכען זיי האבען גענומען גראב געלד) און די קול פון די בעלי דינים איז געבליבען א קיל קורא במדבר, על כן זענען די אלע באקאנטע געלד גייציגע בוררים און שלישים פסול לדין און פאסען נישט אריין און א ביי"ד וואס איז דן משפט צדק, אויך ווילען מיר רעקאמענדירען אז ביי די אויבענדערמאנטע בתי דינים זאל זיצען א ספרא דדיינא און קלאר אראפ שרייבען די טענות און חביעות און אויך דעם פסק ביי"ד מיט די טעמים מהיכן דנו און עס געבען פאר די בעלי דינים אפילו אומפארלאנגט, און כפרט פאר וועם עס פארלאנגט עס, (ועי' בסמ"ע חו"מ סי' י"ד ס"ק כ"ד, ובשו"ת מהר"ח אור זרוע סי' י"ג, ועי' בקובץ הפוסקים ח"ב ע' רפ"ט בשם ת' שערי יושע דאפי' בפשרה חייב לומר מהיכן דנו דגם והפשרה צריך להיות קרובה לדין לפי הטענות, וכי', ועי' באריכות בספרי "המשפט בישראל כהלכתה" חלק א', ובשו"ת באר משה ח"ד וה"ה באריכות, עיי"ש). און אזוי ארום וועט צוריק געשטעלט ווערען דער צוטרוי צו דינים און וועט ברענגען צו הרמת קרן התורה והרבנות, און זאל שוין מקריים ווערען דער פסוק ואשיבה שפטיך וכי'.

ועד להגנה על משפטי ישראל

שעל ידי

ביד"צ דקהל עדת האלמין

סיום לטובה

מיר בעטען און האפען אז עס זאל שוין נתעורר ווערען דאס גרויסע רחמנות פון די יתברך אויף דעם שארית הפליטה פון כנסת ישראל, וואס האט שוין בעוה"ר אזויפיל דורכגעמאכט צרות און אויך גזירות רעות השמדות והריגות און רדיפות צווישען די אלע גוים רשעים מגוולים ורוצחים, און אויך די שכינה הק' איז דאך מיט אונז אין גלות (מגילה כ"ט). וואס ליידט און קרעכצט מיט אלע צרות ישראל. זאל שוין נעמען א עק צו די אלע צרות, און צום אידיש בלוט וואס ווערט פארגאסען, ושכתי בשלוי' אל בית אבי, ביתי יבנה בה. עס זאל שוין נתרומם ווערען קרן התורה וישראל, און מיר זאלען שוין אלע אינאיינעם זוכה זיין צו זעהן בקרוב בישועתן ובשמחתן של ישראל מתוך נחת והרחבה ומלכינו בראשינו בביאת גואל צדק במהרה בימינו אכי"ר.

נוסח קול קורא בחתימת גדולי ארה"ב לחזק הלימוד והמעשי בדברים שבממון ושאר דברים הנוגעים בין אדם לחבירו.

פרק ה

קול קורא

ב"ה

מזדעזים אנו לשמוע בגבולנו מעשים אשר לא יעשו, הגורמים חילול שם שמים ברבים. נצטוונו בתוה"ק בפ' אמור, "ולא תחללו את שם קדשי", ואמרו חז"ל במס' יומא היכי דמי חילול השם? "מי שקורא ושונה ומשמש ת"ח ואין משאו ומתנו באמונה ואין דבורו בנחת עם הבריות, מה הבריות אומרות עליו . . . אוי לו לפלוני שלמד תורה, אוי לו לרבו שלמדו תורה, ראו כמה מקולקלין מעשיו וכמה מכווערין דרכיו וכו'", וקידוש השם הוא שיהא שם שמים מתאהב על ידינו, ומעשינו תהי' בצדק וביושר כראוי ונכון ליראי ה' ולחושבי שמו.

מה נורא ואיום מאמר חז"ל במס' יבמות ס"ב: "שנים עשר אלף זוגות תלמידים היו לו לר' עקיבא וכולן מתו בפרק אחד, מפני שלא נהגו כבוד זה לזה והי' העולם שמם וכו'". ואם נשים אל לב להרבות כבוד שמים ולמעט קנאה ושנאה ומחלוקת, השאלה הבווערת היא, מה עלינו לעשות?

על כן אנו קוראים בקריאה נחוצה ובכל לשון של בקשה, לכל הרבנים הג' שליט"א, ולכל מנהלי וראשי הישיבות הקדושות והבתי חינוך לבנות שליט"א, לקבוע שיעורים כסדרן בהלכות מצוות שבין אדם לחברו, לידע איך להתנהג למעשה. להדגיש שחומר האיסורים האלו הם שוים להאיסור של מאכלות אסורות או שאר לאווין של בין אדם למקום. לעורר בדרשותיהם בטוב טעם ודעת על עוון חילול השם ועונשו הגדול, ולהסביר חומר איסור גזל ואונאה ואבק איסור גזל ואונאה הן מישראל והן מאינו ישראל כמבואר בש"ס ופוסקים, ובפרט היכי דיש ענין של דינא דמלכותא דינא ויכול לצאת מזה חילול השם בפרהסיא, כידוע לכל.

בזכות שנקבל על עצמינו לתקן את עוון שנאת חנם, אשר גרם חורבן בית קדשנו, ולקדש שם שמים ברבים בכל עסקינו - נזכה בע"ה בקרוב לקידוש שם שמים הגדול על ידי גואלנו משיח צדקנו וה' יברך את עמו בשלום . . .

חתימות לפי סדר הא"י

לוי יצחק גרינוואלד
אב"ד דק"ק ערונת הבש"ס
וסגן נשיא התאחדות הרבנים
עזריא' יודא לעבאוויטש
אב"ד דק"ק עדת יראינו
ור"מ נחלת יעקב

יוסף גרינוואלד
אב"ד דק"ק קהלת יעקב-פאפא

משה שטערן
אב"ד דקתל יסודי התורה מדעברעין

שלום משה הלוי אונגאר
אב"ד ור"מ ישיבת נייטרא

חיים זנוויל אבראמאוויטש
אדמו"ר מריבניץ שליט"א

משה צבי ארי' ביק
אב"ד דק"ק בני משה בבארא פארק

שלמה האלבערשטאם
אדמו"ר מבאבאוו שליט"א

אליעזר זוסיא פארטוגאל
אדמו"ר מסקולען שליט"א

משה מיישטיון
ר"מ תפארת ירושלים
ונשיא אגודת הרבנים

שמוא' עהרענפעלד
אב"ד דק"ק מאטענסידיארף
ור"מ חתן סופר

**מכון להוצאת ספרי
יהודה וישראל**

שע"י ישיבה וכולל בית ישע"י
..מכון להוראה בשחיטות ובדיקות
בנשיאות הרחי"ג מוהר"ר שלום יודא גראס שליט"א
אבדק"ק האלמין בעמ"ח ספרים רבים ונכבדים.

בשורה טובה

בקרב יצא לאור ספרים חדשים הנצרכים מאוד לעולם התווני

- (א) קדושת ישראל הלכות יחוד (מהדורא שניה).
- (ב) מדריך לצניעות בישראל כל עניני צניעות (מהדורה שניה).
- (ג) נשואי ישראל כהלכתה (כל הדינים הנצרכים לחתן משבת של קודם החתונה עד גמר שבעת ימי המשתה בלשון צח וקצר).
- (ד) שולחן ישראל כהלכתה כל דיני הכנסת אורחים.
- (ה) מזוזת ישראל כהלכתה (מהדורא שניה), מלוקט משו"ע עד אחרון שבאחרונים.

עדיין יש מספר מצומצם ספר: אפיית המצות השלם (כרך אי ג' חלקים),
אכילת מצות בישראל (כרך בי ז' חלקים), נפש ישע"י (על מאכלות אסורות)
שו"ת זבחו זבחי צדק (על הלכות שחיטה ובדיקה) עם קונטרס שמחת שלום (על
הלי חופה וחתונה), מנחת יהודה (על חומר איסור הסעמילאק וחלב עכו"ם)
אהלי ישראל (הדרכות ליושבי באנגלאוס), מנוחת שלום (הדרכות נפלאות
להינצל ממאכלות אסורות)

היות עס געפינט זיך בא מיר עטליכע ספרים גרייט צום דרוק, און צוליב
ענגשאפט פון געלט קען מען דאס נישט דרוקען. עייכ בעטען מיר ווער עס איז
פאראינטערעסירט אויסצוצאלען איינס פון די ספרים לזכות את הרבים, לייני די
נאנטע פון זיין משפחה, און דער נאמען פון ספר וועט טראגען דעם נאמען פון די
נשמה וואס מען וויל מאכען אן אנדענק, זאל זיך ווענדען צו דעם טלפון:
436-8086 (212)

NON-PROFIT ORG.
U. S. POSTAGE
PAID
BROOKLYN, N. Y.
PERMIT No. 14190